

ROMAN TEKNİĞİ BAKIMINDAN TAHSİN YÜCEL’İN “YALAN” ROMANI

Mustafa KARABULUT¹, İpek GÜVENÇ²

ÖZET

Tahsin Yücel; öykü, roman, deneme, eleştiri, çeviri vb. türlerindeki eserleriyle Cumhuriyet dönemi Türk edebiyatında önemli, bir yere sahiptir. O, entelektüel söylem gücünü anlatılarına başarıyla aktaran en önemli romancılardandır. Göstergibilimin Türkiye’de tanınmasını sağlayan kişidir. “Yalan” adlı romanı kuramsal yapıdan yararlanarak kurgulamıştır. Yazar bu romanında günümüz toplum modelinin idolünü Yusuf Aksu’nun kişiliğinde gösterir. Bu romanda “yalan, yapaylık yüzeysellik, gösteriş, düzenbazlık, riyakârlık, pişmanlık” vb. konu ve temaları eleştirel bir üslupla anlatır. “Yalan” içinde bulunan toplumun intihal (aşırma) hastalığına, üniversite ortamında bile bu hastalığın müptelası olan bilim insanlarına da bir eleştiri niteliğindedir. Çok katmanlı bir roman olan “Yalan”, entelektüelin karşı söylemi ekseninde, bilimsel olarak geçerliliği olmayan bir kuramın; pasif, yönlendirilmeye yatkın bir kişiye mal edilerek sonrasında gelişen olaylar üzerine kuruludur. Tahsin Yücel’in alışılmadık dışında bir karakter seçerek onu topluma sunması, toplumun onu koşulsuz şartsız kabullenmesi de içinde bulunduğumuz yalanan hangi boyutlara ulaştığının göstergesidir. “Yalan” bu yönüyle her şeyden önce gerçekle yalananın savaştığı günümüz toplumunda gerçeğin kazanmasını isteyen entelektüelin çabasının romanıdır. Bu çalışmada amaç, Tahsin Yücel’in “Yalan” adlı romanını roman tekniği bakımından tahlil etmektir. Bu sebeple yazarın “Yalan” adlı romanı; konu, tematik düzlem, olay örgüsü, kişiler, mekan, zaman, bakış açısı ve anlatıcı ve dil ve üslup bakımlarından incelendi.

Anahtar kelimeler: Tahsin Yücel, Yalan, roman tekniği.

TAHSİN YÜCEL’S NOVEL “YALAN” IN TERMS OF NOVEL TECHNIQUE

ABSTRACT

Tahsin Yücel; story, novel, essay, criticism, translation etc. It has an important place in the Turkish literature in the Republican era with its works of genre. He is the most important novelists who successfully conveyed the power of intellectual rhetoric. Semiotics is the person providing the recognition in Turkey. The novel "Yalan"

¹ Adıyaman Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Doç. Dr. mkarabulut@adiyaman.edu.tr

² Adıyaman Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Yüksek Lisans Öğrencisi. ipek02100@gmail.com

was constructed by making use of theoretical structure. In this novel, the author shows the idol of today's society model in the personality of Yusuf Aksu. In this roman "Yalan, artificial superficiality, show, deceit, hypocrisy, regret" and so on. subjects and themes with a critical style. The "Yalan" society is a criticism to the plagiarism, even to the scientists who are addicted to it, even in the university environment. A multi-layered novel, "Yalan", is a theory that is not scientifically valid on the axis of the intellectual counter-discourse; passive, a tendency to be directed to a person after the event is based on the developments. Tahsin Yücel's choosing of an unusual character to present him as a gathering means that the society accepts him unconditionally and it is an indication of the extent to which the lie we are in has reached. "Yalan" is the novel of the intellectual struggle that wants to win the truth in today's society, where, first and foremost, lies the truth and lies. The purpose of this study is to analyze Tahsin Yücel's "Yalan" novel in terms of novel technique. For this reason, his novel "Yalan" the subject, the thematic plane, the event braid, the persons, the space, the time, the point of view and the narrator and the language and style.

Key words: Tahsin Yücel, Yalan, novel technique.

GİRİŞ

Edebi metinler, insanın varoluş dünyasını destekleyen unsurlardır. İnsanlığın kendiliğini gerçekleştirmesinde dil ve yazının rolü büyüktür. "Sanatçılar dili, sese ve yazıya dönüştüren serüvencilerdir. Tahsin Yücel de edebiyatın uçsuz bucaksız evreninde kendine iyi bir yer edinmiş önemli düşünür, bilim insanı ve sanatçıdır" (Şahin, 2017b: 27).

Tahsin Yücel'in 2002'de yayımlanan ve 2003 yılında "Ömer Asım Aksoy Roman Ödülü" ve "Yunus Nadi Roman Ödülü"nü kazanan "Yalan" romanı, yalan izleğini sorgulayan ve dünyanın sahte ve yalancı yüzünü ortaya koyan bir yapıttır. "Yazar böyle bir sorgulamada uğraş alanı olan göstergebilimin verilerinden oldukça fazla yararlanarak, romanın yapısını bu alanda tanımlanan temel bir karşıtlık olan olmak/görünmek terimleri üzerinde konumlandırır" (Aktulum, 2014: 1). "Yalan"³ romanı, gerçek-yalan, doğal-yapay, dil-yazı gibi kavramların çatıştığı bir romandır. Roman yalanla başlar yalanla biter.

³ Bu yazıdaki alıntılar, romanın bu baskısına aittir: Tahsin Yücel, Yalan, (2. baskı-tarih yok), Can Yay. İstanbul.

“Gülünç ile acıklının iç içe geçtiği anlatımıyla, yaşadığımız dönemin çelişkilerine tanıklık eden ilginç kişileriyle Yalan, günümüz toplumunun hastalıklı yanlarından birine parmak basmaktadır. Romanın odak kişisi, şaşırtıcı bilgisini ansiklopedilere ve olağanüstü belleğine borçlu olan, yapayalnız, silik beceriksiz, ama benzerine güç rastlanır bir adam: Yusuf Aksu” (Doğanay, 2006: 51).

“Yalan” romanda Yusuf Aksu’nun kuramı gibi hayatı da bir yalandır. Romanda olaylar trajikomik bir şekilde birbirini tamamlar. Tahsin Yücel sadece yalan üzerinden kurmaz romanını, yalanın dışında aşk, birbirinden ilginç kişiler de romandaki olay örgüsünün çok katmanlı olmasını sağlar. Yazar romanın sonuna doğru başkişinin bilinçlenmesini sağlar, Yusuf Aksu her şeyin bir yalan üzerine kurulu olduğu bu dünyada en azından kendisinin yalandan sıyrılması için özdeşleştiği Yunus Aksu’nun yatağında kendisi olarak ölmek ister. Yusuf Aksu yalanın onu rehin aldığı bir dünyada pişman olarak ölür. Yeni Yusuf Aksular (Bayram Beyaz, Bayram Sarı...) yalanla gelir. Yazarın toplumun bilinçlenmesi için yazdığı bu roman toplumun içinde bulunduğu yalan olgusunu engelleyemez, ama kurulu düzenin rahatını kaçırmaz. Bu yönüyle “Yalan” kurulu düzene eleştiri niteliğinde bir romandır.

1.Olay Örgüsü

Olay örgüsü, romanda yer alan olayların belirli bir zaman, mekân ve neden sonuç ilişkisi içinde sıralanmış şeklindedir. Olay örgüsünde yer alan olaylar, neden sonuç ilişkisi ekseninde vakada işlevsel bir öneme sahiptir. Çehov’a göre oyunun ilk sahnesinde duvarda asılı bir tüfek görülüyorsa bu tüfek patlamalıdır, Çehov’un bu söylemi işlevsel olan unsurların önemine işaret eder, fakat romanında geçen her şeyin olay örgüsüne dâhil edilemeyeceği de aşikârdır.

“Aksi hâlde adamın hayatındaki olaylar bir çuvala doldurulur gibi bir araya toplanacak ve açıklanmak istenen önemli neden-sonuç bağları bulanacak, açıkça belirmeyecektir. Bundan ötürü Aristoteles için olay örgüsü çok önemlidir, çünkü bir durumun nedensellik ilkesine göre oluşumunu ve gelişimini gösterir” (Moran 2016: 29).

“Yalan”, olay örgüsü bakımından bir önöykü, üç bölüm ve bir ek yazıdan oluşur. Önöykü ve üç bölüm kendi içinde üç alt bölüme ayrılır. Önöyküde Yusuf Aksu⁴, Yunus Aksu, Refika Hanım ve Enis Bey’in hayatı anlatılır. Birinci bölümde Yusuf Aksu, Bayram Beyaz, Kapıcı Müslüm, Erkek Cemile, Zeynel Duman’ın çevresinde cereyan eden olaylar; ikinci bölümde Yusuf Aksu’nun Bayram Beyaz, dostları ve Maçka Çarşambaları davetlileri ile olan ilişkileri; üçüncü bölümde ise Yusuf Aksu, kuramının yanlışlığı, gerçekleri kavrayışı ve sona yaklaşması anlatılır. Ek yazıda Yusuf Aksu’nun gerçek kimliğine kavuşma yolundaki mücadelesi ve ölümü, yalanın başka bireylerce kaldığı yerden devam ettirildiği anlatılır.

Önöykü

Roman, “Yusuf Aksu’nun bir açıdan olağandışı, bir açıdan fazlasıyla durağan serüvenini yakından izlemiş olanlar arasında, ününü hak ettiğini söyleyenler çoğunluktadır, hiç hak etmediğini söyleyenler üç beş kişiyi geçmez” (s.11) cümleleriyle başlar ve romanın başında Yusuf Aksu’nun ünlü birisi olduğuna yönelik ipucu verilir. Önöykünün sonunda ünlü olma sebebi anlatılır: Uluslararası Dilbilim Günleri konferansına davet edilen Yusuf Aksu’dan üç beş kişi hariç çoğu kişi ünlü dilbilim kuramcısı olarak bahseder. Ünlü bir dilbilim kuramcısı olduğu savı hayatının baştan sona yalan olmasına neden olur: “Yaşamım boyunca hiç yalan söylemedim, ama tüm yaşamım yalan olup çıktı”(s.538). Yazar bu ipucundan sonra Yusuf Aksu’nun, annesi Refika Hanım ve babası olarak bildiği Ahmet Nusret Bey⁵ hakkında kısa bir bilgi verir. Yusuf Aksu Amerikan

⁴ Yusuf’un ilk soyadı Elbasan’dır (s.12).

⁵ Ahmet Nusret Bey’in Yusuf Aksu’nun babası olup olmadığı muğlaktır. Romanın ilerleyen sayfalarında Yusuf Aksu’nun babasının Yunus Aksu’nun babası Enis Bey, kardeşinin de Yunus Aksu olabileceği, annesi Refika Hanım’ın annesi olup olmadığını sorgulaması, Refika Hanım’ın pekala Yunus’un annesi olabileceği, Yusuf Aksu’nun Ahmet Nusret Bey’in babası olup olmadığını bilmemesi, kimlik arayışı içinde kimliğini bir türlü bulamayışı Yusuf Aksu’nun yalanı fark etmesine neden olur. Yazar bilinçli söylem tasarımıyla okuru da Yusuf Aksu’nun kimliğini(anne-baba-kardeş)aramaya teşvik eder. Aslında nitelikli roman okuru Yusuf Aksu’nun gerçek babasının Enis Bey, annesinin de Refika Hanım, Yunus Aksu’nun da babadan öz, anneden üvey kardeşi olduğunu düşünebilir. Refika Hanım’la Yunus Aksu’nun neredeyse hiç diyalogunun olmaması, eğer öz oğlu olsaydı mutlaka bir ipucu olurdu, Yunus Aksu ve Yusuf Aksu’nun ikiz kardeş gibi birbirine benzemeleri ikisinin sima olarak babası Enis Bey’e benzediğini Yunus’un gerçek annesinin de Yunus’un odasında asılı olan resimdeki kadın olacağını düşünür. (s.12, 30, 33, 62, 63, 501, 507, 521, 535, 539, 543) Bu sayfalarda Yusuf Aksu’nun şüpheli kimliği aydınlatılmak istenir.

Koleji’nde okurken, Londra’dan gelen Yunus Aksu’nun bu kolejde ilk Yusuf Aksu’yla tanışması ve onun yanına oturması ikisinin de hayatının dönüm noktasını teşkil eder. Bu tanışmadan sonra Yusuf Aksu ve Yunus Aksu’nun arkadaşlığı, Yunus Aksu’nun kolej’in kızlar bölümünden kendi yaşında Canan adlı bir kıza âşık olması, Canan’ın onu terk etmesi ve Yunus Aksu’nun intihar ederek ölmesine kadar devam eder.

Yunus Aksu ölmeden önce bir sav ortaya atmıştır: “Dil yazıdan önce değil, yazı dilden önce doğdu” der. (Bu sav daha sonra Yusuf Aksu’ya mal edilecek.) Önöykünün son bölümünde Yunus Aksu’nun babası Enis Bey Refika Hanımla evlenir ve Yusuf Aksu’yu yasal oğlu yapar. Yusuf Aksu koleji bitirdikten sonra üniversitede “İngiliz dili” bölümüne kaydolar. Bölümdeki ikinci yılının ilk günlerinde genç bir öğretim üyesiyle dil üzerine tartışması olay olur. Bu bölümü Refika Hanım ve Enis Bey’in ölmesi üzerine “artık benden diploma bekleyecek kimse de kalmadı” diyerek yarıda bırakır. Refika Hanım ve Enis Bey’in evlenmesinden sonra Yusuf Aksu’yla Refika Hanım, Kartal Fırzağa’daki küçük daireden Enis Bey’in Maçka’da bulunan görkemli dairesine taşınmışlardır ve Yusuf Aksu fakülteyi yarıda bıraktıktan sonra gününün tamamını bu dairede geçirir. Enis Bey’in yaşlı avukatı Münür Bey, hizmetçiler ve arada kendisini ziyaret eden Sulhiye Hanım’dan başka kimse gelip gitmez daireye. Refika Hanım’ın arkadaşı olan bu kadın Yusuf Aksu’ya sürekli akıl verir. Yusuf Aksu’nun yalnız olduğunu, mal varlığının devlete kalmaması için evlenmesi gerektiğini söyler, tüm bu çabaları sonuç vermeyince Yusuf Aksu’ya Necla adlı bir yardımcı bulur. Sulhiye Hanım’ın amacı Necla’yı Yusuf Aksu’yla tanıştırmak aralarını yapmaktır. Bu planı gerçekleşmez, Necla bütün çabalarına rağmen Yusuf Aksu’yu etkileyemez ve bir gün eşyalarını toplayıp evi terk eder.

Bir gün genç doçent Tamer Altınsoy kendisini dairesinde ziyaret eder ve gerçekleşmesi kesinleşen Uluslararası Dilbilim Günleri’ne katılması için rica eder, Yusuf Aksu ne kadar karşı çıksa da sonunda kabul eder. “Genç doçent Tamer Altınsoy da Yusuf Aksu’yu yalnızca bir söylen olarak tanıyanlardandı” (s.78) ifadeleri de Yusuf Aksu’nun ünlenmesinin bir rastlantı sonucu olduğunu kanıtlar. Yusuf Aksu Uluslararası Dilbilim Günleri’nde konuşma yapar. Onun dilbilimiyle ilgili düşünceleri üç beş kişi tarafından eleştirilir. Bu üç beş kişi romandaki gerçek entelektüelin temsilcisidir.

“Toplantının başlıca düzenleyicilerinden olan seksen sayfalık ‘Sistemik İngiliz İdyomları Sözlüğü’ yazarı, yaşlı profesör kızgın at gibi ayağını yere vurdu, “Korktuğum başıma geldi: bilimi bırakıp soytarlığa başladık!” diye homurdandı; yaptığı açıklama üzerine yanındaki Southampton’lı profesör de şaşkınlık ve kızgınlıkla ellerini havaya kaldırarak kendi dilinde bir şeyler geveledi” (s.82).

Bu karşı çıkış ve reddedişler nadir görülür; çünkü Yusuf Aksu’nun Uluslararası Dilbilim Günleri’nde konuşma yaptığını gören ve duyan çoğu kişi söylediklerini araştırıp inceleyip bilgi sahibi olmadan, başkasına ait, geçerliliği olmayan bir kuramı, Yusuf Aksu’ya mal ederler ve kuramı savunurlar. Önöykünün sonunda Yusuf Aksu’nun yeni kapıcısı Müslüm Efendi romana dahil olur.

Önöyküdeki vaka halkaları şunlardır:

Yusuf Aksu, Refika Hanım, Ahmet Nusret Bey’in tanıtılması, Yusuf Aksu’nun Yunus Aksu’yla tanışması, Yunus Aksu’nun intiharı ve savunduğu geçerli olmayan kuramın Yusuf Aksu’ya mal edilmesi, Yusuf Aksu’nun dilbilimci olarak tanıtılması.

V1: Yusuf Aksu’nun olağanüstü hayat hikâyesi, Refika Hanım’ın Yusuf Aksu’ya etkisi.

V2: Yusuf Aksu’nun Amerikan Koleji’ni kazanması ve o okulda hayatını tamamen değiştiren Yunus Aksu’yla tanışması.

V3: Yunus Aksu’nun Canan’a derin bir aşkla bağlı olması, Canan’ın onu terk ettiği akşamın gecesinde intihar ederek ölmesi.

V4: Refika Hanım ve Enis Bey’in evlenmesi, Yunus Aksu’nun babası Enis Bey’in Yusuf Aksu’yu yasal oğlu yapması.

V5: Yusuf Aksu’nun “İngiliz dili” bölümünü kazanması, genç bir öğretim görevlisiyle tartışması, Refika Hanım ve Enis Bey’in ölümüyle fakülteyi bırakması.

V6: Sulhiye Hanım’ın Yusuf Aksu’yu Necla’yla tanıştırması, Yusuf Aksu’nun Necla’ya ilgi göstermeyince Necla’nın evi terk etmesi.

V7: Genç doçent Tamer Altınsoy’un Yusuf Aksu’yu Uluslararası Dilbilim Günleri’ne davet etmesi.

V8: Yusuf Aksu'nun bu davetten sonra ünlü bir dilimci olarak tanıtılması ve gazetelerin ondan deha, ünlü dilbilimci, profesör... Yusuf Aksu diye bahsetmesi.

1. Bölüm

Bu bölüm Bayram Beyaz'ın tanıtılmasıyla başlar. Bayram Beyaz gazete okumayı çok seven, kendisine rehber arayan birisidir. Bu bölümde romana dâhil olan Bayram Beyaz, Prof. Dr. Osman Nuri Balcı, Firuz Polat, Cemile Hanım, (Çene) Zeynel Duman romanın sonuna kadar kadroda yer alır. Bunun dışında Şemsi Çamlı, Hakkı Köse, kapıcı Ramazan Efendi de romanın kişi kadrosuna dâhil edilir. Yusuf Aksu'nun hayatının önemli bir noktasını teşkil eden "Bayram Beyaz günde en az üç gazete okur, üstelik yıllardan beri hiçbir olayı atlamaamakla övünürdü" (s.95). Bayram Beyaz Yusuf Aksu'nun şöhretini gazetede arkadaşlarından öğrenir. Bu şöhreti araştırır, kendisinin de felsefenin karmakarışık olduğu için böyle bir adama ihtiyacının olduğunu düşünür. Yusuf Aksu'yla görüşmenin yollarını arar ve sonunda bulur. Yusuf Aksu'nun kapıcısı Müslüm Efendi Bayram Beyaz'ın Yusuf Aksu'yla görüşmesini sağlar. Bu görüşmeden sonra Yusuf Aksu ve Bayram Beyaz romanın sonuna kadar görüşmesini sürdürür. Bu bölümde "Bayram Beyaz-Cemile-Kapıcı Müslüm" ilişkisi anlatılır. Cemile'yi Bayram Beyaz'la tanıştıran da Kapıcı Müslüm Efendi'dir. İlk zamanlar Cemile Bayram Beyaz'a "sen de bizim ortağımızsın, kapıcı Müslüm'e yanlış yapılmaz, Yusuf Aksu'nun mallarına tek başına sahip olamazsın" der. Bayram Beyaz Yusuf Aksu'yla sürekli dil üzerine konuşur ve Yusuf Aksu'nun dil konusundaki düşüncelerini mantıklı bulur. Bayram Beyaz yine bir sohbet sırasında Yusuf Aksu'nun Yunus'u hatırlayarak adını sayıklaması üzerine Yusuf Aksu'nun kendisini küçümsediğini sanır ve kendisinden hoşlanmadığını düşünerek üzüntüyle Yusuf Aksu'nun evinden ayrılır. Oysa "Yusuf Aksu Bayram Beyaz'a kızmamıştı, ama içinde Yunus'un acısı canlanınca, birden çok sıkılmıştı, varlığından, biraz da küçümsemişti onu" (s.175). Bu olaydan sonra Bayram Beyaz iki ay Yusuf Aksu'yu ziyaret etmez, iki ay sonunda dayanamayıp gider. Yusuf Aksu bütün mal varlığını Bayram Beyaz'ın denetlemesini ister. Bayram Beyaz bu isteği kabul eder. Bunun üzerine Bayram Beyaz kapıcı Müslüm'le beraber Yusuf Aksu'nun kiracılarıyla görüşür. İlk olarak Karagümruk'teki "Saadet Apartmanı"na gidereler. Bu yer çok tuhaf bir mekândır. (Romanın ilerleyen kısımlarında Bayram Beyaz bir daha bu apartmana gelecek, fakat Yusuf Aksu'nun isteği üzerine Beşinci Murat adlı genç adamın adresinin burası olduğunu bularak, onu Maçka Çarşambalarına davet

etmek için.) Bayram Beyaz Yusuf Aksu'nun mülklerinden biri olan Karaköy'deki hanın kirasını toplamaya gittiğinde okul arkadaşı (Çene) Zeynel Duman'la karşılaşır. Arkadaşı çok zekidir, Bayram Beyaz'ın teklifi üzerine Yusuf Aksu'nun avukatlığını yapmayı kabul eder. Kapıcı Müslüm Yusuf Aksu'nun malına göz dikmiş, düzenbaz birisidir. Yusuf Aksu oturduğu dairenin alt katındaki dairenin anahtarını Bayram Beyaz'a vererek, artık bu dairede oturmasını isteyince kapıcı Müslüm küplere biner. Bayram Beyaz'ın Yusuf Aksu'nun malında gözü olduğunu düşünerek, sen o malları tek başına yiyemezsin, bir anlaşma yapalım, malların yarısı benim, eğer beni dinlemezsen seni, Yusuf Aksu'yu acımadan öldürürüm, der. Bayram Beyaz Yusuf Aksu'nun tehlikede olduğunu anlar, bu durumu arkadaşı Zeynel Duman'a anlatır. Çene Zeynel "iki gün Maçka'ya uğrama, üçüncü günün akşamı elini kolunu sallaya sallaya gidebilirsin" der (s.215). Üçüncü günün akşamı kapıcı Müslüm Yusuf Aksu'nun dairesini terk eder. Ramazan Efendi adındaki yeni kapıcıyı da Zeynel Duman bulur. Erkek Cemile Bayram Beyaz'ın yanında kalır, hükümet nikâhıyla evlenirler.

M: Metin Halkası / V: Vaka Halkası

M1: Bayram Beyaz'ın tanıtılması, Bayram Beyaz'ın Yusuf Aksu ile tanışması, Bayram Beyaz ve Erkek Cemile'nin ilişkisi, Bayram Beyaz'ın okul arkadaşı Zeynel Duman'la karşılaşması, kapıcı Müslüm'ün Yusuf Aksu'nun kapıcılığını bırakması, Bayram Beyaz ve Cemile'nin hükümet nikâhının kıyılması.

V1: Bayram Beyaz'ın ve romana dâhil olan dostlarının tanıtılması.

V2: Dostlarının Bayram Beyaz'a Yusuf Aksu'dan bahsetmesi ve Bayram Beyaz'ın Yusuf Aksu'yu tanımak istemesi.

V3: Kapıcı Müslüm'ün Bayram Beyaz'ın Yusuf Aksu'yla tanışmasını sağlaması

V4: Bayram Beyaz'ın Yusuf Aksu'yla tanışması, dil hakkındaki düşüncelerini desteklemesi.

V5: Bayram Beyaz'ın kapıcı Müslüm'le kira toplamak için gittiği bir anda okul arkadaşı Zeynel Duman'la karşılaşması.

V6: Yusuf Aksu'nun oturduğu evin altındaki daireyi Bayram Beyaz'a hediye etmesiyle kapıcı Müslüm'ün Bayram Beyaz'a cephe alması ve onu tehdit etmesi.

V7: Bayram Beyaz'ın bu olayı Zeynel Duman'a anlatması ve Çene Zeynel'in bu duruma kalıcı bir çözüm bulması.

V8: Kapıcı Müslüm'ün Yusuf Aksu'nun kapıcılığını bırakması.

V9: Cemile ile Bayram Beyaz'ın hükümet nikâhı kıydırması.

2. Bölüm

Bu bölümde Bayram Beyaz gazeteye gittiği bir gün gazeteni müdürü Şemsi Çamlı'nın yeğeni kıvrıkcık ve kabarcık saçlı genç bir adamla tanışır. Bayram Beyaz Yusuf Aksu'yu ve onun dil hakkındaki düşüncelerini anlatır dostlarına. Genç adam, Yusuf Aksu ve sözde kuramıyla alay eder. Bayram Beyaz küplere biner, hocasıyla alay edildiği için. Bayram Beyaz Yusuf Aksu'nun kuramının anlaşılması ve yazıya dökülmesi için dostlarını Yusuf Aksu'yla tanıştırmayı düşünür. Bu düşüncesini Yusuf Aksu'ya açar, o da bir süre düşündükten sonra kabul eder. Bir şubat akşamı Prof. Dr. Osman Nuri Balcı, ünlü köşe yazarı Firuz Polat, Y. Müh. Mim. Dr. Hulki Kalaç (bu bölümde romana dâhil olur.) Yusuf Aksu'nun Maçka'daki ihtişamlı dairesine konuk olurlar. Bu davet çarşamba akşamı olduğu için bu davetten birkaç ay sonra düzenli olarak Maçka Çarşambaları düzenlenir. Mart ayının sonuna doğru, yine bir çarşamba akşamı Bayram Beyaz'ın üç dostu Yusuf Aksu'nun evine davetlidir. Daha sonraki çarşambalarda konuk sayısı iki katına çıkarılarak düzenli bir şekilde devam eder bu davetler. Şemsi Çamlı, Zeynel Duman, Mustafa Tahtakuşu, "gazeteci-yazar" Ahmet Kolçak da bir Maçka Çarşambasındaki davetliler dizelgesine eklenir. "Gazeteci-yazar" Ahmet Kolçak Yusuf Aksu'ya Sezen Aksu'yla bir akrabalığının olup olmadığını sorar. Mustafa Tahtakuşu da Cemile Hanım'a Yusuf Aksu'nun evinde televizyonun nerede olduğunu sorar, fakat Cemile Hanım, hocanın televizyonunun olmadığını söyler. Bu gecenin sonunda Mustafa Tahtakuşu Yusuf Aksu için "kızıl-komünist" der. Firuz Polat ve Prof. Dr. Osman Nuri Balcı itiraz ederler. Firuz Polat köşe yazarlığı yaptığı "Çuvaldız" adlı köşede Yusuf Aksu'da çok güçlü bir sol damarın bulunduğunu yazar. Yine bir Maçka Çarşambasına genç bir adam konuk olur. Bu kişi diğer misafirlerin tersine Yusuf Aksu ve kuramından çok yemek yemeye uğraşır. Bu genç adam Yusuf Aksu'nun dikkatini çeker, bu adamı arkadaşısı Yunus'a benzetir. Yusuf Aksu bu genç adamla tanışır.

"Biliyorum efendim," diye yanıtladı genç adam,
sonra bir giz verir gibi, (...)

“Kaçınıcı Murat?” diye sordu.

“Siz kaçınıcı olsun istiyorsunuz, efendim?”

“Ben her zaman beşincisini yeğledim” (s.281).

Bu diyalogdan sonra genç adam Beşinci Murat olarak romandaki yerini alır. Beşinci Murat Yusuf Aksu’ya bir kitap hediye eder. Bu kitabın adı “Yaban Düşünce”dir, genç adam kitabın çevirmeninin kendisi olduğunu söyler, fakat kitabın çevirmeni Tahsin Yücel’dir. (romanın yazarı) Genç adam yalan söylemiştir Yusuf Aksu’ya. Yusuf Aksu bir gün genç adamın hediye ettiği kitabı incelerken Bayram Beyaz’a ilerleyen günlerde onu bir daha davet etmenin iyi olacağını söyler.

“Bayram Beyaz hemen sıvadı kolları; yayınevinden çevirmenin telefon numarasını alıp aradı (...)

“Oğlunuzu arıyordum” diye kekeledi.

Bu kez de adam şaşırıldı.

“Oğlum mu? Hangi oğlum?”

“Yaban Düşünce”⁶yi oğlunuz çevirmemiş miydi?”

“Hayır, ben çevirdim. Bildiğim kadarıyla, hiçbir zaman da oğlum olmadı” (s.288).

Yine bir Maçka Çarşambasında davete katılan Köy İşleri bakanı ile Yusuf Aksu; Köy İşleri bakanının Yusuf Aksu’ya anlattığı bir proje üzerine tartışırlar. Yusuf Aksu tarladan toplanan taşlar ne olacak, taş yerinde ağırdır, der. Köy İşleri bakanı da taşların nereye konulacağını öneminin olmadığını söyler ve sinirli bir şekilde evi terk eder. İlerleyen günlerde bakanın bir gazetede Yusuf Aksu için “sağcı ve tutucu” dediğini okur ve çok sinirlenirler Yusuf Aksu’nun dostları. Bir Maçka Çarşambasına gelen şişman doçentten sonra da gazetelerde Yusuf Aksu’yla ilgili yazılar yazılır. Şişman doçent

⁶ “Yaban Düşünce”yi Türkçeye çeviren Tahsin Yücel’dir. Tahsin Yücel kendisiyle yapılan bir söyleşide kendisine bu konuyla ilgili sorulan bir soruya : “Bu yaşlı çevirmenin ben olduğum söylenebilir. Evet, böyle, koca romanda yazarın imgeleminin ürünü olmayan tek kişi bu yaşlı adamdır” diyerek romandaki somut varlığını doğrular. (Duruel, 2002: 48).

gittikten sonra bir gazetede ki genel yayın müdürünün şişman doçentini düşüncelerini Yusuf Aksu'ya mal ederek değişik toplum kesimlerini bir araya getirmenin yanlış bir tutum olduğunu söyler. Yusuf Aksu gazetede demeç vermediği halde, demeç vermiş gibi bir sav ortaya atarak yalan söyleyen genel yayın müdürü ve şişman doçente ateş püskürürler Yusuf Aksu'nun dostları. Şişman doçenti ajan olarak nitelendirirler, Yusuf Aksu'nun tehlikede olduğunu düşünürler. Ercan adlı biri Yusuf Aksu'nun evini bekler. Bu adamı hükümet göndermiştir eve kim geldi kim gitti haber verir. Firuz Polat Yusuf Aksu'ya siz sağcı mısınız, solcu musunuz diye sorar. Yusuf Aksu:

“Bilemedim, hiç düşünmedim,” dedi. Politika beni hiç ilgilendirmemi. Ama öyle sanıyorum ki kimse Diderot'un sağcı olduğunu söyleyemez”(s.317). Konu solculuktan açılmışken Karl Marx hakkında ne düşündüğünü de sorar Firuz Polat. Yusuf Aksu Karl Marx hakkındaki düşüncesini açıkladıktan sonra o gün toplantıda olan kişiler hayran kalır Yusuf Aksu'ya. Ertesi gün Firuz Polat yazdığı bir yazıda Yusuf Aksu'yu solcu olarak tanıtır, kendisinin de Karl Marx ve Yusuf Aksu'nun takipçisi olduğunu artık toplumsal sorunlara daha çok yer vereceğini yazar. Bayram Beyaz bir dergi incelerken, derginin orta sayfasında Beşinci Murat adlı gencin fotoğrafını görür, bu fotoğrafı Yusuf Aksu'ya gösterir. Bayram Beyaz Yusuf Aksu'ya öntümüzdeki çarşamba onu da çağıralım mı diye sorar, o da çağıralım, der. Bunun üzerine Bayram Beyaz, derginin yöneticilerinden adresi alır ve o adrese gider. Bayram Beyaz bu adrese geldiğinde, buranın daha önce kapıcı Müslüm'le Yusuf Aksu'nun kiralarnı toplamak için geldiği “Saadet Apartmanı” olduğunu hatırlar. Beşinci Murat'a bu evin Yusuf Aksu'ya ait olduğunu söyler. Beşinci Murat şaşırır, Bayram Beyaz'a kendisinin Yusuf Aksu'nun kiracısı olduğunu hucaya söyleme, der.

Gazetenin ortaklarından Mustafa Tahtakuşu Yusuf Aksu ve dostlarını evine davet eder. Yusuf Aksu evi dışında verilen ilk daveti kabul eder. Bu davetten sonra Zeynel Duman'ın deyimiyile “lokantalar dönemi” başlar. Yusuf Aksu ve dostları Maçka Çarşambalarının yerini çeşitli mekânlarda verilen davetlere katılarak doldururlar. Mustafa Tahtakuşu'nun evinde sarışın bir kadın “hocamızın Sezen Aksu'nun abisi olduğunu söylüyorlar, doğru mu?” diye sorar. Yusuf Aksu da “baba ayrı, ana ayrı kardeşimdir! Herkes gibi!” dedi (s.344). Bu cevap davette bulunanların ona hayran olmasını sağlar. Hocanın hümanist yanını ve insan sevgisini vurgularlar. Bu davette adının sonradan Cazibe Çelebi olduğunu öğrendiği kısa saçlı, zayıf bir kadımla karşılaşır, bu kadına ilgi duyar. Davetin sonunda genç bir

adam Yusuf Aksu'ya o günün anısı olarak bir albüm hediye eder. Yusuf Aksu evde o albümdeki her fotoğrafı tek tek inceler, fakat o kadının hiçbir fotoğraf karesinde olmadığını fark eder. Yine bir gün ünlü bir banka patronu Yusuf Aksu ve dostlarını bankasının Boğaz sırtlarındaki “dinlenme tesislerinde” ağırlamak istediğini söyler. Bayram Beyaz bu haberi Yusuf Aksu'ya iletir, Yusuf Aksu kabul eder. Kararlaştırılan günde banka patronunun gönderdiği limuzinle davete gidecekleri sırada Yusuf Aksu limuzin hareket ettiği zaman Beşinci Murat'ı görür, aracı durdurur onu da yemeğe götürür. Yusuf Aksu dinlenme tesislerinin bahçesinde elma ağaçlarını görünce şaşkınlığını gizleyemez, çünkü hayatında hiç elma ağacı görmemiştir. Davetten eve dönerken evinin kapısının önünde limuzinin şoförü cebinden bir kâğıt çıkarır ve Yusuf Aksu'ya, bu kâğıdı size tam burada arabaya binen, bizimle bahçeye gelen ve kâğıdı size burada vermeme isteyen delikanlı verdi, der. Kâğıtta, “Yusuf Bey, siz durumundan hoşnut bir sürgünsünüz, ama gene de sürgünsünüz. Beni bağışlayın” yazar (s.366). Yusuf Aksu düşüncelerini meşgul eden kısa saçlı ve zayıf bir kadın olan Cazibe Çelebi'yle en sonunda karşılaşır. “Zeynel Duman'ın ‘lokantalar dönemi’ diye adlandırdığı evrenin ilk haftasında başlayan ilk karşılaşmanın üzerinden şöyle böyle bir buçuk yıl geçmişti. Soğuk ve yağmurlu bir nisan akşamı, zaman zaman... (s.383).

“Yusuf Aksu başını yana çevirdi... ne zamandır usundan çıkmayan kadını görür gibiydi... (s.387). Yusuf Aksu bu kadınla tanışır ve kadının adının bir gazeteciden Cazibe Çelebi olduğunu öğrenir.

M2: Bayram Beyaz'ın Firuz Polat, Prof. Dr. Osman Nuri Balcı, Y. Müh. Mim. Hulki Kalaç'ı Yusuf Aksu'yla tanıştırması, Yusuf Aksu'nun evinde Maçka Çarşambalarının düzenlenmesi, Genç bir adamın kendisini “Yaban Düşünce”nin çevirmeni olarak tanıttması, “Yaban Düşünce”nin çevirmeninin genç adam olmadığını öğrenmeleri, keçi sakallı, soğuk bir adamın (romanın yazarı) bu kitabın çevirmeni olduğunu öğrenmeleri, Yusuf Aksu'nun evi dışındaki ilk davette kısa saçlı ve zayıf bir kadınla karşılaşması, bu kadına ilgi göstermesi, bir buçuk yıl sonra ikinci karşılaşmada kadının adını öğrenmesi ve kadınla yakınlaşması.

V1: Bayram Beyaz'ın, dostlarının da Yusuf Aksu'nun kuramını öğrenmeleri için dostlarını Yusuf Aksu'yla tanıştırması.

V2: Bu tanışmadan birkaç ay sonra Maçka'daki ihtişamlı daireye çarşamba günleri Bayram Beyaz'ın dostları ve çeşitli kişilerin (bakan, prof, dilbilimci, ressam, patron...) davet edilmesi.

V3: Yusuf Aksu'nun Maçka Çarşambasına gelen bir kişiyle tanışması ve bir diyalogdan sonra Beşinci Murat olarak romandaki yerini alması, Yusuf Aksu'ya "Yaban Düşünce" kitabını hediye etmesi, kitabın çevirmenin kendisi olduğunu söylemesi.

V4: Bayram Beyaz'ın bu kişiyi bir daha Maçka Çarşambasına davet etmek için adresini bulması, bu adreste başka birisiyle karşılaşması(Tahsin Yücel)ve kitabı tercüme edenin bu adam olduğunu öğrenmesi.

V5: Mustafa Tahtakuşu'nun Yusuf Aksu ve dostlarını evine davet etmesi, böylece Zeynel Duman'ın dediği "lokantalar döneminin" başlaması.

V6: Yusuf Aksu'nun bu davet sırasında kısa saçlı, zayıf bir kadınla karşılaşması, o kadının Yusuf Aksu'nun zihnini meşgul etmesi.

V7: Yusuf Aksu'nun bir bankanın Boğaz sırtındaki dinlenme tesislerine konuk olması, bu davete yolda gördüğü Beşinci Murat'ı da götürmesi, Yusuf Aksu'nun elma ağacını ilk defa bu bahçede görmesi ve şaşkınlığını gizleyememesi.

V8: Yusuf Aksu'nun zihnini meşgul eden kadınla ilk karşılaşmasının ardından bir buçuk yıl sonra tekrar karşılaşması ve kadının adının Cazibe Çelebi olduğunu bir gazeteciden öğrenmesi ve bu kadınla yakınlaşması.

3. Bölüm

Maçka Çarşambalarından birine Cazibe Çelebi davet edilir. Cazibe Çelebi böylece Maçka Çarşambalarına katılan ilk kadın olma şerefine ulaşır. Yusuf Aksu Cazibe Çelebi'yi tanıdıktan sonra hiç yapmadığı şeyler yapmaya başlar: Sokağa çıkar, yalnız başına dolaşır, galerilere gider... Bir açılış günü Yusuf Aksu, dostlarıyla galeriye gider, bir kadın portresinin önünde durur, portreyi görür görmez bağırır. Bu o, evet Çelebi Hanım bu sizsiniz, der. Cazibe Çelebi de Yusuf Aksu'yu öper, portrenin kendi portresi olduğunu fark edenin ilk o olduğu için. Yusuf Aksu bu portreyi satın alır, bir gün Cazibe Çelebi'yi evinde ziyaret eder. Daha önce Boğaziçi'nde ünlü bir lokantada Cazibe Çelebi'ye ait eldivenin tekini almıştır, öbür tekini de

Cazibe Çelebi'nin evinde alır.⁷ Cemile Hanım Yusuf Aksu'ya kasetçalar getirir, Yusuf Aksu'nun türkü dinlemesini sağlar. Yusuf Aksu ve dostları bir akşam lüks bir lokantada yemek yemeye giderler, buradaki garsonun Beşinci Murat adlı genç adam olduğunu görürler. Uzun süredir Cazibe Çelebi'yle görüşmeyen Yusuf Aksu Cazibe Çelebi'yi arar ve ona bir şey vermek istediğini söyler. Cazibe Çelebi'ye müzik kaseti verir, Cazibe Çelebi Yusuf Aksu'ya yüz vermez ve işe gideceğini söyleyerek Yusuf Aksu'nun evinden gitmesini sağlar. Yusuf Aksu üzgün bir şekilde eve gelir. Cemile Hanım onu üzgün görünce hasta mısın diye sorar, o da Cazibe Çelebi'yle olan ilişkisini, onu çok sevdiğini anlatır ve Cemile'den akıl alır. Erkek Cemile de onu eve getirip üzerine çullanmasını önerir. Yusuf Aksu bu öneriyi kabul etmez. Bunun üzerine Cemile, o zaman onu bu pazar Ada gezintisine çıkaralım; sen, ben, Bayram ve o hep birlikte gideriz ona mayosuyla gelmesini söyle, der. Yusuf Aksu bu fikri beğenir ve söyleneni harfiyen yapar, Ada gezisi sırasında Yusuf Aksu Cemile Hanım'ın dediklerini uygular, Cemile Hanım Cazibe Çelebi'ye zorla yemek yedirir, her istediğini yaptırır, gezinin sonunda Yusuf Aksu Cazibe Çelebi ilişkisi biter. Bu ilişkinin bitmesine Cemile ve Yusuf Aksu'nun kadınlarla olan ilişkisi üzerindeki tecrübesizliği neden olur. Zaten Cazibe Çelebi de Yusuf Aksu'yu bedenen arzulamadığı gibi bilgisini de önemsemez, sadece onun bilgili ve zengin olarak tanıdığı, onunla olursa ünlü birisi olacağı için ilişkiyi kabul eder başlangıçta. Yusuf Aksu Cazibe Çelebi'den ayrıldıktan sonra onu bir resim sergisinde görür, bu günden sonra hayatında çok şey değişir. Daha da dalgınlaşır, yemek yemeyi azaltır, artık resim galerilerine gitmez. Cazibe Çelebi'den ayrıldıktan sonra olumlu değişiklikleri de devam eder. Prof. Dr. Osman Nuri Balcı'ya göre her akşam tek başına yürüyüşe çıkması, güzel havalardan yararlanması da bir kazançtır. Yine havaların güzel olduğu bir gün Maçka Parkı'na gider orada "Ercan" adlı bir çocuk Yusuf Aksu'ya "sen daha ölmedin

⁷ Yusuf Aksu'nun Cazibe Çelebi'nin eşyalarına dokunmak istemesi, çeşitli eşyalarına sahip olmak istemesi bir çeşit erkek hastalığıdır. Bu hastalık erkeğin aşırı bir şekilde kadının herhangi bir uzvuna, eşyasına sahip olmak istemesidir. Fetişizm olarak adlandırılan bu hastalık Orhan Pamuk'un "Masumiyet Müzesi" adlı romanındaki Kemal adlı başkışı de had safhaya ulaşır. Kemal Fusun'dan (ç)aldığı eşyalardan bir müze kurar ve bu müze romana adını verir. Neyse ki Yusuf Aksu'daki fetiş nesne hastalığı Kemal kadar ilerlememiştir. "Ne olursa olsun, artık galeriden eli boş dönmemeye başladı: masasından ya da çantasından bir şeyler alıp ceketinin iç cebine koyuyordu hep, bir ağızlığını bile alıp getirdi, getirmeden önce de galeride, bu ağızlıkla yaşamında ilk kez sigara içmeyi denedi" (s.417-418).

mi?” diye sorar. Maçka Çarşambalarından birinde Prof. Dr. Osman Nuri Balcı'nın “Pervin” adlı bilgili, güzel ve dul bir kadını Maçka Çarşambasına davet etmesi üzerine Pervin Hanım da Maçka Çarşambasına katılır. Pervin Hanım Yusuf Aksu'ya yakınlık gösterir, ertesi hafta perşembe akşamı da Yusuf Aksu, dostları ve Cemile Hanım Pervin Hanım'ın davetine icabet eder. Yusuf Aksu'nun Pervin Hanım'a karşı hissettikleri Yunus Aksu'ya hissettikleri gibidir, onu bir kardeş gibi görür. Yusuf Aksu, Yunus'un kuramının yanlış olduğunu geç de olsa anlar. “Yanılmışlardı, Yunus'un kuramı yanlıştı, yıllar yılı bir yanlış savunmuştu” (s.489). “Evet, hiçbir şeyim yok, sorun da bu: dil konusunda hiçbir şey bilmediğimi, savunduğum görüşlerin tümden yanlış olduğunu anladım.” (...) “Benim dil kuramım baştan sona yanlış,” dedi, aynı anda gözlerinin yaşlarla dolduğunu duydu. “Bunu şimdi söylüyorum size, çünkü ben de yeni anladım ,” diye kekeleydi (s.492). Yusuf Aksu kuramının yanlış olduğunu, kuram sözcüğünün abartmalı olduğunu, kendinin savunduklarının sadece bir çocukluk düşü olduğunu sonunda anlar ve bu yalanı açıklamak istediğini dostlarına söyler. Dostları onun kuşkuya düştüğünü, bu durumun geçici olduğunu söyleyerek bu düşüncesinden vazgeçtirirler. Bir lokantadaki davet sırasında Yusuf Aksu eski bir arkadaşıyla karşılaşır. Bu adam Yusuf Aksu'yu Yunus sanır. Yusuf Aksu ölen ben değilim Yunus'tu sen yanlış hatırlıyorsun, der. Arkadaşı da “ölen sen değildin salak arkadaşındı, sen ne dersin onu yinelirdi” der. Yusuf Aksu eve geldiklerinde asansörde artık hiçbir davete katılmayacağını söyler. Böylece Maçka Çarşambaları ve “lokantalar dönemi” sona erer, sadece kendi dostları gelip gider evine. Yusuf Aksu artık sürekli yalan üzerine, hayati üzerine düşünür, gerçekliğini sorgulamaya başlar. Cemile, Yusuf Aksu dostlarıyla olduğu bir sırada bir fotoğraf bulup gösterir: “Bunu senin ufak kitapların arasında buldum: pıt demiş burnundan düşmüş gibi sana benziyor, ya sensin ya kardeşin,” dedi (s.501). Bu fotoğraf Yusuf Aksu'nun geçmişini hatırlamasına, kendi gerçeği üzerine kafa yormasına neden olur. Refika Hanım'la Enis Bey arasındaki yakınlığı, birbirlerinde ilk görüşte ilgi gösterdiklerini hatırlar. “Çok kötü!” diye söylendi, yaşamını kuramamıştı, kuramını kuramamıştı, şimdi de geçmişini kuramıyordu” (s.505) Kumrulu Sokak Firuzağa'daki evlerinin tapusunun Enis Bey'in üstüne olduğunu öğrenir tapuları inceleyerek. Nisan başlarında yağmurlu bir pazar akşamı Yusuf Aksu Beşinci Murat adlı genç adamın çalıştığı lokantaya gider. Bazı olumsuzluklar üzerine Beşinci Murat Yusuf Aksu'yu da alır başka bir mekâna gider. Burada Yusuf Aksu Beşinci Murat'a kuramının yanlışlığını anlatır, “Dostum kötünün kötüsü de var: benim yalnız kuramım değil, kimliğim de kuşkulu, daha doğrusu

çalıntı, dedi. “Evet, böyle, çalıntı, bunu ilk kez sana söylüyorum.” der (s.520). Bir gün Yusuf Aksu, Dostoyevski'nin “Budala”sını okurken Beşinci Murat gelir, Yusuf Aksu onun gelişine çok sevinir. Dostoyevski'nin “Budala”sı Yusuf Aksu'nun kendi kimliğini bulmak istemesine, yalanın insanın hayatındaki korkunç egemenliğini kabullenmek istememesine neden olur. Beşinci Murat Yusuf Aksu'dan kuramını anlatmasını ister. Yusuf Aksu da bir süre duraladıktan sonra anlatır kendisine ait olmayan, üstelik geçerliliği de olmayan kuramı. Beşinci Murat kuramı bir şiir daha doğrusu bir destan gibi dinlediğini söyler. Yusuf Aksu gülümsedi. “Şiir, yani bilimsel bir kuram değil,” dedi alçak sesle, kendi kendine konuşur gibi. “Yani geçersiz...” (s.538). Yusuf Aksu ve Beşinci Murat bir süre daha sohbet eder, bu onların son görüşmesidir. Bir daha görüşemezler. Yusuf Aksu son günlerde sürekli geçmişi hatırlar: Yunus, Refika Hanım ve Enis Bey'in odasında geçirir günlerini. Yunus'un yatağında yatarken ne kendi acısına ne de Yunus'un acısına ağlar, “Dünyanın böyle kurulduğu, böyle yalanla yoğrulduğu için ağlıyordum, yeni doğmuş bebek nasıl ağlarsa öyle” (s.562) Yusuf Aksu Yunus'un yatağında kendisiyle yüzleşir, böylece bilinçlenme süreci başlar ve Yunus'la özdeşleşmekten vazgeçerek en azından kendisi olarak ölmek ister bu yatakta. Bu yatak ölümün başlangıç noktasıdır, aşama aşama ölüme yaklaşır kendi benini bulma yolunda. “Ölüm onun için tam anlamıyla bir umutsuzluk değil, arkadaşı Yunus'a verilmiş bir sözün son ritüelleri olacaktır” (Gündoğdu, 2012: 1898).

M3: İlk defa bayan birisinin Maçka Çarşambasına davet edilmesi, Yusuf Aksu ve dostları lüks bir lokantada yemek yerken Beşinci Murat'la (garsonluk yapar bu lokantada) karşılaşmaları. Yusuf Aksu'nun Cazibe Çelebi'yi Ada gezintisine davet etmesi, gezinti bitişinin akşamında eve dönmeleri, Cazibe Çelebi'nin Yusuf Aksu'dan ayrılması, Yusuf Aksu'nun Beşinci Murat'ın çalıştığı lokantaya gitmesi, hayatının her detayını ona anlatması, Yusuf Aksu'nun Yunus'un yatağında kendi benini bulmaya çalışması.

V1: Cazibe Çelebi'nin Maçka Çarşambalarına davet edilen ilk kadın olma şerefine ulaşması.

V2: Yusuf Aksu ve dostlarının Beşinci Murat'ın garson olduğu lüks bir lokantada yemek yerken Beşinci Murat'la karşılaşmaları.

V3: Yusuf Aksu'nun Cazibe Çelebi'yi Ada gezintisine davet etmesi, o günün akşamında Yusuf Aksu ve Cazibe Çelebi'nin ayrılığı.

V4: Bu ayrılığın ardından Yusuf Aksu'nun hayatında yaşadığı değişiklikler.

V5: Yusuf Aksu'nun kendisine ait olmayan kuramın yanlış olduğunu somut olarak anlaması, bunu dostlarıyla paylaşması, dostlarının ona tepki göstermesi.

V6: Yusuf Aksu'nun eski okul arkadaşıyla karşılaştığı davetin gecesinde Bayram Beyaz'a artık hiçbir davete katılmak istemediğini söylemesi, böylece Maçka Çarşambaları ve Zeynel Duman'ın deyimiyle "lokantalar döneminin" sona ermesi.

V7: Cemile Hanım'ın bulduğu bir fotoğraf üzerine Yusuf Aksu'nun kuramı gibi kimliğinin de yalan olduğunu anlaması.

V8: Bir nisan günü Yusuf Aksu'nun Beşinci Murat'ın çalıştığı lokantaya gitmesi, bu mekândan başka bir mekâna gitmeleri ve burada ona hayatını en ince ayrıntısıyla anlatması.

V9: Yusuf Aksu'nun Yunus Aksu'nun yatağında ölmeye yatması, bilinçlenme sürecine girmesi, kendi kendisiyle savaşarak sona yaklaşması.

EK YAZI

Yusuf Aksu Yunus Aksu'nun kimliğinden kurtulma yolunda Yusuf Aksu olarak ölür. Yalan kaldığı yerden devam eder.

"YALAN"	ÜLKÜ DEĞER (Tematik Güç)	KARŞIT DEĞER (Karşıt Güç)
KİŞİ	Yunus Aksu, Yusuf Aksu, Bayram Beyaz, Erkek Cemile, Zeynel Duman, Beşinci Murat.	Kapıcı Müslüm, Emis Bey, Refika Hanım, Firuz Polat, Prof. Dr. Osman Nuri Balcı, Cazibe Çelebi, genç doçent Tamer Altınsoy, gazeteciler.
KAVRAM	Olmak güven, gerçek, doğal dile özlem, dürüstlük, içtenlik, yardım, saflık, hakikat, göstergebilim, eş süremlilik.	Görünmek, iki yüzlülük, yalan yapaylık, gösteriş, arsızlık, sıradanlık, düzenbazlık, art süremlilik, iletişimsizlik hayal kırıklığı, yabancılaşıma.
SİMGE	Dil, roman, Budala, Dostoyevski, Ferdinand De Saussure, Yaban Düşünce Genel Dilbilim Kitabı, gerçeğe dönüş, yöresel dil argo, Saadet Apartmanı.	Yazı, ansiklopedi, gazete, Yalnız Gezenin Düşlemi, J.J.Rousseau, Diderot, yapay dil, kimlik çatışması (özdeşleşme), kekemelik, anne, baba.

Romanda “Ülkü değer, ruhunu eserin merkezine yerleştiren yazarın benimsenmiş değerlerini, doğrularını, özlemlerini, arzularını, varlık kaygısını kısaca yaratıcı ben’ini temsil eden bir var oluş dizgesini içerir” (Korkmaz, 2002:273). Yazarın Yusuf Aksu’yu başkişi seçmesi tesadüfi değildir. Kuramsal açıdan göstergebilimin savunucusu ve Türkiye’deki temsilcisi olan yazar, bilinçli bir söylem tasarımı bağlamında yaratır eserlerini. Karakter ve tip özelliğine dikkat ederek, alışılmışın dışında marjinal bir kişi seçer ve başkişi üzerinden romanını oluşturur. Yazar entelektüel söylem gücünü “Yalan” romanına yansıtarak kurguyu sağlamlaştırır. “Yücel’in söylemine ‘entelektüel’ bir boyut kazandıran ilk etken, kuşkusuz, bilinçli bir şekilde bir konuyu işleyerek onu tartışmaya açmasında ve kendi entelektüel birikimini kahramanları aracılığıyla tüm romana yaymasında yatıyor”(Gögercin, s.5). Yazarın ülkü değer olarak seçtiği başkişi olumsuz özelliklere sahip olsa da tematik gücü sağlamlaştıran diğer ülkü karakterler başkişinin aydınlanmasını sağlayarak kendi kimliği üzerine düşünmesini sağlarlar. Kora şemasındaki zıt kavramlardan gerçek-yalan, doğal-yapay, olmak-görünmek kavramları roman boyunca bir çatışma halindedir. Ülkü değerlerin karşısında yer alan karşıt kavramlar günümüz toplumunda yalanın, bilgisizliğin, ilgisizliğin hangi boyutlara ulaştığını gösterir. Kora şemasında simge bazında da sıkça çatışma yaşanır. Modern hayatın ritüelleri olan gazeteler bu romanda yalanın içinden çıkılmaz bir olgu olmasına yardım ederler. Ansiklopedi de hazır bilgi sunar ve bilgileri dağıtarak verir her şeyi allak bullak eder. Ansiklopedi ve gazetenin karşısında roman vardır. Roman, insanların yaratıcı olmasını, olay ve olgular üzerinde düşünmesini sağlar. Yusuf Aksu hayatında iki roman okumuştur. “Budala” romanı Yusuf Aksu’nun hatasının kabullenilemez olduğunu düşünmesine neden olur. Simge bazında diğer önemli değer de annedir. Başkişiyi yalana iten başkişi annesidir. Yusuf Aksu’nun babası üzerine sorduğu soruları yanıtızsız bırakır ve ona ansiklopedi sevgisini aşilayarak, Yusuf’un kimliğini (benliğini) kaybetmesine neden olur. Yusuf Aksu’nun hayatındaki baba boşluğu da kimliğini kaybetmesine ve Yunus’la özdeşleşmesine neden olur.

“Yusuf’un kendisi düşünce üretmez, ötekinin düşüncelerini olduğu gibi yineler. Olduğu gibi yineleme aşırımacının bilinen temel bir edimidir. Jacques Lacan bu edimin nedenini, aşırma kaygısını çocuğun yaşadığı güç Qidipus karmaşasıyla ilişkilendirir; ona göre gerçek, yaratıcı, güçlü bir baba arayışı bu kaygıya neden olur” (Schneider, 985: 282’den aktaran Aktulum, 2014: 11).

Simge bazında en önemli karşıtlık dil-yazı üzerinedir. “Dil, Ferdinand De Saussure, Genel Dilbilim Dersleri kitabı, en az çaba yasası, eş süremlilik, art süremlilik” vb. kavramlarla göstergebilimin Türkiye’deki en büyük savunuculuğunu yapan yazar “Yalan” adlı romanında da bu kavramlara değinir. Bu kavramların karşısında yer alan “yazı- Ferdinand De Lesseps, kuş dili, kekemelik, Diderot, Kuşların oğlu” gibi ifadelerle de ironik bir söylem geliştirir.

“Kuramsal ve kılışsal (pratik) bakımdan yapısalcılığa ve göstergebilime ayrılan bu yaklaşım biçimlerinin verilerini kullanan Tahsin Yücel’in Yalan adlı romanı, yapısalcılığın iyiden iyiye kendini duyurmaya ve benimsetmeye başladığı 1960’tan sonra, roman bağlamında Saussure’ün öncü çalışmasını kurgunun bağlamında dönüştürerek kullanan ilk yapıttır” (Aktulum, 2013: 3).

Yazarın romancı-kuramcı-eleştirel kişiliğini (entelektüel söylem gücü) anlatılarına yansıttığını bu romanın kora şemasında görürüz.

2. Konu ve Tematik Düzlem (İzlek)

Tahsin Yücel romanlarındaki kurguya eleştirel-kuramcı kimliğini sindirir. Anlatıları toplumun yanlışlarını, eksikliklerini göstermede sosyolojik ve psikolojik bir ayna işlevi görür. Bilinçli söylem (entelektüel) gücü anlatılarındaki kurgunun sağlamlığından anlaşılır. Anlatılarının gerçek hayattaki olgu ve olaylarla birebir örtüştüğü en belirgin romanı “Yalan”dır. “Yalan”ın konusu romanın başkışisi Yusuf Aksu’nun kendisine ait olmayan, üstelik geçerliliği de olmayan bir kuramla ünlenmesi, üç beş kişi dışında kimsenin bu savı eleştirmemesi, ve romanın sonuna doğru, pasif bir kişi olan Yusuf Aksu’nun yalandan kurtulmak istemesi, başta dostları olmak üzere toplumun yalanla yaşamasından şikayetçi olmaması gibi eleştirel bir konudur. Yalan, günümüz toplumunun içinde bulunduğu içler acısı durumun gerçek bir entelektüelin gözünden yazıya aktarılmasıdır. Yazar romana adını verdiği yalan izleğini göstergebilimin Türkiye’deki savunuculuğunu yapmış olmanın verdiği bir avantajla geçerliliği olmayan bir kuram (söylen) üzerinden kurur. Günümüzün en önemli sorunu aşırı macılığın, yalanın özendirilmesi ve iyi bir şeymiş gibi üniversitelerin bilim ortamında da kullanılmasıdır. Bu romandaki en önemli izlek “yalan” izleğidir. Yazar romanını yalan üzerine kurgular. Roman yalanla başlar, yalanla biter. Romanın başında sahte bir kuramla ünlenen Yusuf Aksu romanın sonunda

yalanını birkaç kişi (Beşinci Murat, Bayram Beyaz ve dostları) hariç kimseye açıklayamadan ölür, zaten açıklasa da kimse gerçeğe inanmak istemez, herkes gerçeği yalan sanır. Romanın diğer önemli izleği ise özdeşleşmedir (kimliksizleşme, ötekileşme). Yusuf Aksu Yunus Aksu olur, romanın sonuna kadar onu yinelemekten, onun düşüncelerini benimsemekten vazgeçmez, bu da ana izlek olan yalanın hangi boyutlara ulaştığının kanıtıdır. Yazar entelektüel kişiliğini, karşıt (edilgen, güçsüz, pesimist) bir karakterler üzerinden romanlarına yansıtır. “Yalan” adlı romanda da Yusuf Aksu’nun çevresinde cereyan eden yalan çevre ve toplum düzenine şahit oluruz. Yazar yalan izleğiyle yalnız toplumun alt kesimine değil, üniversitede sürekli intihal (aşırma) yapan, başkalarının yaptıklarını tekrar eden, yüzeysel bilgiyi (ansiklopedik bilgi, web ortamı) uzun süreli belleğine depolayan sözde bilim adamlarını da eleştirir. Toplum bir şekilde başa geçen kişiyi (romanda Yusuf Aksu) ilahlaştırır, onunla yatar onunla kalkar, bu durum yeni lider başa geçene kadar devam eder, böylece bu döngü devam eder. Roman “dil-yazı-yalan” ekseninde değişik şahıs kadrosuyla çok katmanlı bir yapıya sahiptir.

3. Kişiler

3.1. Birinci Derecedeki Kahramanlar (Başkişi)

Romanda olay örgüsünü oluşturan temel öge kişilerdir. Yazar, kişiler aracılığıyla düşüncelerini okura iletir. “Romanın bilinen estetik dünyası kurulurken, vak’aya, kişi veya kişilerle canlılık kazandırılır ve bu canlılık, dil ve anlatım teknikleriyle dile yansıtılır, hissettirilir” (Tekin 2014: 79).

Yusuf Aksu: “Yalan” romanının başkişisi Yusuf Aksu’dur. Olaylar Yusuf Aksu’nun çevresinde şekillenir. Yazar ülkü değer olarak seçtiği başkişi olarak alışılmışın dışında, kimsenin kendisiyle özdeşleşebilecek bir roman kişisi değildir. Olumsuz özelliklere sahip bu kişinin romanın sonunda bilinçlenmesini sağlar. Yusuf Aksu Yunus Aksu’yla özdeşleşir, sürekli onu yineler. Yusuf Aksu, adeta Yunus Aksu’nun olmak istediği öteki benidir, fakat bunu başaramaz, sürekli Yunus Aksu’nun benliğinde yaşar. Yusuf Aksu, olağanüstü belleği ve ansiklopedi bilgisi olan, yönlendirilmeye yatkın bir kişiliği bulunan İstanbul dışında hiçbir yeri görmeyen, hatta İstanbul’un çoğu semtini bile görmemiş olan, hayatında hiç çiğköfte yememiş, Maçka Çarşambalarındaki bir konuğun hocam siz hangi takımı soruyorsunuz sorusuna, benim o taraflarda bezim yok diyen, teknolojiden anlamayan, günceli takip etmediği gibi toplumun içine de girmeyen, hayatında hiç elma ağacı görmemiş olan, popüler kültürün bir parçası

olan Sezen Aksu, Tarkan, İbrahim Tatlıses'i bile tanımayan, ünlü dilbilimci olarak tanınmasına rağmen Mallerme, Valery 'i tanımayan, sahte bir kuramla ünlü (üstelik geçerliliği olmayan bir kuram), yalan söylemediği halde yalana göz yuman, susan, bedensel devinimlerde çok başarısız olan, Yunus'un gölgesinde yaşayan, hiçbir özgün düşüncesi olmayan, sürekli Yunus Aksu'nun sahte kuramını yineleyen, çevresine ve yaşadığı çevreye yabancılaşan, Yunus Aksu'ya ikiz derecesinde benzeyen, insanlarla bir arada olmaktan sakınan, para konusunda hiçbir bilgisi olmayan, hayatında sadece iki roman okuyan (Robinson Crouse, Budala -bu romanı Beşinci Murat'ın tavsiyesiyle okur-) kimliğini bulamamış, kimlik arayışında olan alışılmışın dışında bir karakterdir.

3.2. Norm Karakterler

Norm karakterler başkişinin olgunlaşmasına ve bilinçlenmesine yardım eden karakterlerdir. Bu kişiler başkişiyi olumlu yönde etkiler. Stevick, norm karakterin, romandaki temaya açıklık kazandırmak için yaratıldığını söyler (2004: 62). Bu bağlamda norm karakterin destekleyici, besleyici rolü olduğunu söylemek gerekir. "Onun siyasi düşünce ve kanaatlerini, çeşitli hayat tezahürleri karşısındaki tavrını ifade eden kahraman -ister insan, ister kavram, isterse bir sembol olsun- yazarın sözünü emanet ettiği kişi olarak düşünülür" (Aktaş, 2005: 140-141).

Norm karakterler başkişiyeye tutulan ayna gibi olup onu tamamlayan yardımcı ve yönlendiren bir değerdir (Azap, 2013: 96). "Yalan"ın yönlendirici kahramanları Yusuf Aksu'nun düşünce dünyasını değiştiren Yunus Aksu, toplumsallaşmasını sağlayan Bayram Beyaz, kadınlara ve topluma yönlendiren Sivaslı Cemile ve onu gerçeğe yönlendiren Beşinci Murat'tır (Doğanay, 2006: 128).

Yunus Aksu: Yunus Aksu'nun romandaki somut varlığı önyöknün iki alt bölümünde verilir (s. 22-57), fakat Yusuf Aksu'nun Yunus Aksu'yla özdeşleşmesi sonucu yazar roman boyunca Yunus'un varlığını hissettirir romanda. Yusuf'a oranla çok zeki, bilgili, kendine güvenen, kahkahasıyla meşhur ama kekeme olan, kekemeliğini bir avantaj sayan birisidir. Yusuf'a ikiz kardeş kadar çok benzer (ikiz kardeş benzetmesini Yusuf Aksu Yunus Aksu özdeşleşmesi ve öz kardeş olabileceklerini düşündürmek için kullanılmıştır büyük olasılıkla). Yazar Yusuf Aksu'nun tam tersi olarak Yunus Aksu'yu çekici, bütün ilgiyi kendinde toplayan, çevresindekiler üzerinde derin bir etki yaratan biri olarak tanıtır. Yazar, kendisine ait olmayan, üstelik bilimsel geçerliliği de olmayan kuramı savunduğu halde, en

azından kuramın kendisine ait olduğunu iddia etmediği için Yunus Aksu'yu Yusuf Aksu kadar eleştirmeyiz. Hocalarla dil konusunda tartışan, Canan adlı bir kıza derin bir aşk besleyen ve Canan'ın onunla artık görüşmek istemediğini söylemesi üzerine intihar ederek ölen Yunus Aksu'nun romandaki somut varlığı bununla sınırlıdır.

Romanda Yusuf ile Yunus'un tek bir kişi olduğu, Yunus'un karakterinin, Yusuf'un öteki benliği veya ikizi olduğu izlenimi vardır. Burada bir özdeşleşmeden söz etmek gerekir:

“Bu özdeşleşme çabası fikir hayatını ve yaşamını abluka altına aldığı Yusuf Aksu'yu giderek, Yunuslaştırıyor. Yusuf Aksu hayatı boyunca istemeye istemeye olsa, Yunus'un hayatını yaşamak zorunda kalıyor. Annesiyle Enis Bey evlenince önce onun soyadını, daha sonra mal varlığımı, daha önceden benimsediği fikirleri de buna eklenince bir kamburla yaşamak zorunda kalan Yusuf Aksu ölürken bile Yunus'un etkisi altındadır. Onun yatağında onun gibi ölür. Ölümünden sonra bile bu korkunç yalanın bir parçasıdır. Bu bakımdan Yunus yönlendirici, Yusuf ise yönlendirilendir. Ancak bu yönlendirmeyi Yunus bilinçli yapmaz, Yusuf ve etkilenme düzeyi buna sebep olur” (Doğanay, 2006: 129).

Bayram Beyaz: Yusuf Aksu'nun karşısına bir rastlantı sonucu çıkan ve onun hayatını değiştiren kişidir. Yusuf Aksu, bir bakıma Bayram Beyaz'la topluma açılır, bu sayede uluslararası dilbilim günlerinde ünü artar.

“Yusuf Aksu ise sadeliği ve bilgeliğiyle Bayram Beyaz'ın hayatını yönlendiriyor. Bayram Beyaz Sivashlı Cemile ile evlenerek Yusuf Aksu'nun işlerini yönlendiren insan konumuna yükseliyor. Bu açıdan da Yusuf Aksu Yunus Aksu'nun nasıl hayranı ve çömeziyse, Bayram Beyaz'da Yusuf Aksu'nun hayranı ve çömezdir. Bayram Beyaz da tıpkı Yusuf Aksu gibi gerçeğin tamam anlamıyla farkına varmayan ama buna özlem duyan karakterlerdir. İkisi de durumlarının az çok farkındadırlar. İkisinin de sorunu kendi kendisi olamamaktadır” (Doğanay, 2006: 129).

Erkek Cemile: Norm karakterlerden Erkek Cemile, romanda yazarın temsilcisidir denebilir, sürekli doğal dilin yansıması olan yöresel bir dil ve argo kullanan, türkü dinleyen Cemile; öz Türkçeciliği savunan ve çocukluğunun diline dönmek isteyen Tahsin Yücel'in temsilcisidir. Doğal, ne söylerse içinden geldiği gibi söyleyen, samimi, Yusuf Aksu'nun değil bir dilbilimci, bedensel işlevlerini bile kullanamayan, elinden hiçbir iş gelmeyen zavallı birisi olduğunu söyler. Doğallığıyla Yusuf Aksu'nun yalanını fark ederek, yalanından kurtulmak istemesini ve kimliğinin de kuşkulu olabileceğini düşünmesini sağlayan en temel kişilerdendir. Yusuf Aksu'nu türkü dinlemesini sağlar. Yusuf Aksu onun sayesinde doğal dilin ürünü olan türküleri sever. Cemile doğallığıyla Yusuf Aksu'nun dilin değil yazının yapay olduğunu, savunduğu kuramın hiçbir tutarlı yamı olmadığını düşünmesini sağlamıştır.

Beşinci Murat: Yusuf Aksu'nun yalanını fark etmesini sağlayan bir diğer kişi de Beşinci Murat'tır. Yusuf Aksu'nun söze kuramına diğerleri kadar önem vermez. Yusuf Aksu bu kişinin diğerleri gibi sahte olmadığını görerek, bu genç adamla dost olur. Beşinci Murat Yusuf Aksu'nun Dostoyevski'nin "Budala"sını okumasını sağlar. Yusuf Aksu bu romanla her şeyi anlar. Kendisine aitmiş gibi gösterdiği bu kuramın yalan olduğunu, bu yalanı devam ettirmenin de kendisini dayanılmaz bir sona sürüklediğini düşünerek kahrolur. Bu genç başkişinin bilinçlenmesine yardım eden diğer önemli norm karakterlerdir.

(Çene) Zeynel Duman: Zeynel Duman Bayram Beyaz'ın okul arkadaşıdır. Zeki birisidir, kapıcı Müslüm'ün Yusuf Aksu'nun kapıcılığına bırakmasını sağlamıştır. Yusuf Aksu'nun kuramının yanlış olduğunu açıklaması üzerine Bayram Beyaz ve dostlarına, Yusuf Aksu'ya inandığını söyler. Maçka Çarşambalarına ve kendi tabiriyle "lokantalar dönemine" bir son verilmesi gerektiğini, bu toplantıların Yusuf Aksu ve kendilerini alkışlattığını söyler. Hocanın Cemile ve Cazibe Çelebi'nin etkisiyle kuramının yanlışlığını fark ettiğini söyler.

3.3. Karşı Güç Konumundaki Kahramanlar

Başkişiyi olumsuz yönde etkileyen, başkişinin bilinçlenmesine engel olan, tematik güçteki ülkü değerlerin karşısında olan karakterlerdir. Bunlar aynı zamanda "kart karakterler"dir. "Çatışmanın olabilmesi, vaka zincirinin düğümlenmesi için birinci derecedeki kahramanla temsil edilen tematik gücün karşısında bir hasıma ihtiyaç duyulur. Tematik gücün gelişmesine mani olan bu güce Sourian 'karşı güç' adını vermektedir" (Aktaş, 2005: 138).

Prof. Dr. Osman Nuri Balcı: İç hastalıkları uzmanıdır. Yusuf Aksu'ya Jean Jacques Rousseau'nun "Yalnız Gezenin Düşleri" adlı kitabını okumasını tavsiye ederek Yusuf Aksu'nun yalanının çok da kötü bir olgu olmadığını düşünmesine neden olur, başkişinin bilinçlenmesini önler. Yusuf Aksu, kuramının yanlış olduğunu ve bunu açıklamanın doğru olacağını söylediğinde Yusuf Aksu'ya en büyük tepkiyi Prof. Dr. Osman Nuri Balcı verir.

Firuz Polat: Bir gazetede "Çuvaldız" adlı ünlü köşenin yazarıdır. Gazete köşesinde yazdığı yazılarla Yusuf Aksu'yu göklere çıkarır. Yusuf Aksu'ya "siz bir peygambersiniz" der. Yusuf Aksu hangi düşüncüyü savunursa o da aynı düşüncüyü savunur. Gazetenin ortağı olan Mustafa Tahtakuşu Yusuf Aksu için "kızıl komünist" der, küplere biner. Yusuf Aksu'nun siyasal açıdan sağcı mı solcu mu olduğunu sorması üzerine solculuğu benimser.

Refika Hanım: Yusuf Aksu'nun annesidir. İlkokul öğretmenidir, Yusuf'a ansiklopedi vererek Yusuf'un babası hakkında soru sormasını engelleyen kişidir. Konuşmayı pek sevmez, Yusuf Aksu'nun hayatının baştan sona yalan olmasına neden olan başlıca kişilerden biridir.

Enis Bey: Yunus Aksu'nun babasıdır. Yunus öldükten sonra Refika Hanım'la evlenir ve Yusuf'u yasal oğlu yapar. Romanın sonuna doğru Yusuf Aksu'nun zihnini meşgul eder. Yusuf Aksu Enis Bey'in Refika Hanım'la ilişkisinin olabileceğini düşünür.

Kapıcı Müslüm: Tokatlı Müslüm diye de bilinir. Bayram Beyaz'ı Yusuf Aksu ve Cemile'yle tanıştıran kişidir. Düzenbaz, ikiyüzlü, acımasız birisidir. Yusuf Aksu'nun mallarında gözü vardır. Çeşitli kumpaslarla Yusuf Aksu'nun kiralılarının büyük kısmını kendisi alır.

"Tokatlı Müslüm, pos bıyıklı, kara kasketli, avcı yelekli ve çok iri olan biridir. Bahçeyi ve tarlaları karısıyla kaynına bırakarak İstanbul'a gider. Burada yapı işçiliği, arkasından kapıcılık yapar. Daha sonra Maçka'da çok ünlü ve zengin olan dilbilimci Yusuf Aksu'nun apartmanında kapıcı olarak çalışmaya başlar. Yusuf Aksu'nun mal mülke olan kayıtsızlığı ve bu tür konulardan uzak durup mali işlerini yaşlı avukatı aracılığıyla halletmeye çalışmasından yararlanır. Tokatlı Müslüm, bir apartmanın kapıcılığıyla yetinmeyip türlü işlere el atarak

durumunu iyiden iyiye düzelterek böylece bulunduğu apartmanın kapıcısı olarak görünmekle birlikte, işçiden çok işveren konumunda olan biri olur. İstanbul'un değişik semtlerine gecekonduları diker.” (Elnazik, 2007: 32-33).

Cazibe Çelebi: Kısa saçlı, zayıf bir kadın olan Cazibe Çelebi Yusuf Aksu'nun dikkatini çeken tek kadındır. Yusuf Aksu'nun kuramına ilgi göstermediği gibi onunla ilgili bedensel bir haz da duymaz. Yusuf Aksu zengin ve ünlü olduğu için onunla yakınlaşır. Erkek düşkünü birisidir. Yusuf Aksu'nun davranışlarını değiştirir, Cazibe Çelebi kart karakter de olsa Yusuf Aksu'nun kendisinden ayrıldıktan sonra “karı-kız” değil kimlik arayışında olduğunu fark etmesini sağlar.

Mustafa Tahtakuşu: Bayram Beyaz'ın gazetesinin ortaklarından biridir. Yusuf Aksu'nun “kızıl komünist” olduğu söyler. Gösteriş amacıyla Yusuf Aksu ve dostlarını evine davet eder.

Genç Doçent Tamer Altınsoy: Yusuf Aksu'yu Uluslararası Dilbilim Günlerine davet ederek ünlenmesini sağlayan kişidir. Romanın çok az bir noktasını işgal etse de Yusuf Aksu'nun hayatının baştan sona neden olmasında payı büyüktür.

Gazeteciler: Romanda somut varlıkları fazla yer kaplamasa da yalan yanlış haberler yaptıkları için yazar onları eleştirir dolaylı yoldan.

3.4. Arzulanan Kişi veya Nesne

Başkişiyle karşıt güç arasındaki kadın, aşk, para gibi değerli nesnelere. “ Souriau, buna “değerin temsili” adını vermektedir. Bu, bir cazibe gücüdür, hedef alınmış gayeyi veya korkulan objeyi temsil eder.” (Aktaş 2005:138)

Canan: Mersinlidir. Yunus Aksu'nun Yusuf Aksu'yla daha az zaman geçirmesine neden olur. Yunus Aksu'nun sevdiği kızdır. O da Yunus Aksu'yu sever, fakat dile düşmek ve göze gelmek en korktuğu şey olduğu için Yunus Aksu'yu terk eder.

3.5. Fon Karakterler

Romanda öne çıkmayan, derinliği en az olan, az da olsa başkişinin bilinçlenmesini sağlayan kişilerdir. “Tiyatro ve sinemada figüran rolündeki oyuncular gibi anlatma esasına bağlı edebi

eserlerde, mahalli rengi aksettiren, dikkatlere sunulmak istenen vaka veya vaka parçalarına ait tablonun gözler önünde daha iyi tecessümüne hizmet eden şahıslar da vardır. Bunların vaka içinde yüklendikleri herhangi bir fonksiyon yoktur, eserde psikolojik hususiyetlerinden de söz edilmez” (Aktaş 2005:142). “Bu tip karakterler, romanın içinde bulunduğu mekân, zaman, durum ve eylemlere gerçeklik veya uygunluk kazandırmakla yükümlüdür. Anlatıcı bu tip kişilere sadece bir ayna görevi verir. Sadece etrafına gerçeklik kazandırır”(Şahin 2008:13,14).

Sarı Selim: Yunus Aksu ve Yusuf Aksu'nun Amerikan Kolejindeki arkadaşıdır. Yunus Aksu'yla kekeme olduğu için alay eder. Yunus Aksu bir daha bu çocukla konuşmaz.

Sulhiye Hanım: Refika Hanım'ın okuldan arkadaşıdır. Yusuf Aksu'ya evlenmesini söyler. Yusuf Aksu'ya Necla adlı yardımcıyı bulur.

Necla: Yusuf Aksu'yu baştan çıkarmaya çalışan alımlı bir kızdır. Yusuf Aksu'nun odasına giderek zorla Yusuf Aksu'yla birlikte olur.

Y. Müh. Mim. Hulki Kalaç: Maçka Çarşambalarına katılır, romanda ismi dışında hiçbir detay yoktur.

Şemsi Çamlı: Bayram Beyaz'ın çalıştığı gazetenin saymanlık müdürüdür.

Volkan Bozkurt: Gazetenin genç yazı işleri müdürüdür.

Şemsi Çamlının yeğeni: Kıvrıkcık ve kabank saçlı genç bir adamdır. Bayram Beyaz'ın Yusuf Aksu ve kuramını anlattığı bir sırada Yusuf Aksu ve kuramıyla alay eder.

Maçka Çarşambaları ve “lokantalar dönemi” kişileri: Köy İşleri bakanı, dilbilimciler profesörler, iş adamları, Şakir Bahçeli, Barbaros Üzümcü, Ahmet Kolçak, Ayvazovzski hayranı ressam...

Pervin Hanım: Ünlü bir büyükelçinin dul eşidir. Yusuf Aksu'ya ilgi duyar. Yusuf Aksu onu Cazibe Çelebi gibi değil Yunus Aksu gibi görür.

Yaşlı Türkçe öğretmeni Rıza Bey, genç bir İngilizce öğretmeni, müdür, coğrafya öğretmeni Naim Bey, tarih öğretmeni, Amerikalı genç öğretmen, genç öğretim üyesi, kapıcı Ramazan Efendi, Hakkı Köse, Yusuf Aksu'nun evinde ve gittiği davetlerde

konuştuğu kişiler, hükümetin gönderdiği Ercan, beş yaşındaki Ercan, yaşlı avukat Münür Bey, Firuz Polat'ın eşi Asude Hanım, Uluslararası Dilbilim Günlerinde Yusuf Aksu'ya karşı çıkan kişiler de fon karakterlerdir.

3.6. Otantik Karakterler

Bilim, sanat, edebiyat tarih... alanında tanınmış kişilerdir. “Yalan” romanında “Yaban Düşünce”nin çevirmeni **Tahsin Yücel** otantik kişidir.

4. Mekân

İnsan varoluşunun konumlandığı yer olarak tanımlayabileceğimiz mekân, zaman içerisinde ontoloji, kozmoloji ve epistemoloji gibi disiplinlerin ilgi alanına girmiştir (Korkmaz, 2017: 9). Bu bakımdan mekânın insan varlığının en önemli unsurlarından biri olduğunu söylemek gerekir. “Mekân, vaka zincirinde ifade edilen hadiselerin sahnesi durumundadır” (Aktaş 2005.128). Mekân, kendi içerisinde birçok unsuru barındırır. “En geniş anlamıyla mekân, uygarlığın ve uygarlaşmanın vitrinidir. İnsanlığın uygarlaşma serüveninin ilk ayak izlerini mekânda gözleriz. Dolayısıyla mekân, genel ve geniş maddi ve manevi değerler manzumesini içinde barındırmaktadır” (Tekin 2014:145). Mekân, romanın diğer unsurları ile bir bütünlük oluşturmaktadır. “Mekân esas karakteri itibarıyla bir terkiptir. Diğer birçok elaman gibi mekân da, bu terkihi meydana getiren unsurlardan biridir. Önemlidir diyoruz: Çünkü terkipte “asıl unsur” (Aktaş, 2015: 43).

Romandaki mekânlar somut varlığından çok kişinin psikolojik yapısına göre nitelik kazanır. Bir mekân somut olarak kapalı olsa da (ev, okul, oda) kahramanın psikolojik gelişimine katkıda bulunuyorsa (kahraman orada kendini güvende hissediyorsa ve mutluyorsa) geniş mekân ya da genişleyen mekân olabilir. Aynı şekilde bir mekân somut olarak geniş olduğu halde (park, cadde, ülke) kahramanın mutsuz olmasına neden oluyorsa dar mekân ya da darlaşan mekân olabilir.

“Roman kişilerinin yaşadıkları yerler, mutlu ya da mutsuz oldukları; kısaca bir insan olarak roman kişilerinin roman boyunca hareketlerini geçirdikleri bütün ortamlar ve yerler, romanlarda mekan olarak adlandırılır. Diğer romanlık unsurlar gibi romanda “mekan” da kurmacadır” (Sağlık, 2002: 143).

4.1. Dar-Yutucu Mekânlar/ Kapalı Mekânlar

Dar mekânlar; kahramanı psikolojik yönden olumsuz etkileyen, onun bilinçlenmesine engel olan, somut olarak açık olsa da kahramanı demoralize eden mekânlardır. Romanda dar veya yutucu mekânlar olarak da bilinen kapalı mekânlar kahramanın düşünsel ve ruhsal olarak gelişmesini engeller (Yaşar; Nasır, 2017: 30). Roman kişileri dar mekânlarda adeta kuşatılmışlık içindedir. “Bu mekânlarda anlatı kişileri dıştan içe doğru bir çekilme yaşar ve etrafındaki varlık ve nesnelere bir tehdit olarak görür.” (Şahin, 2017a: 32). “Yalan” adlı romanda mekâna kapanma ve mekânda çürüme olgularının ön plana çıkar. Ölen Yunus, Refika Hanım ve Enis Bey’in odaları bir bir kapatılmış ve bir daha da açılmamıştır. Aynı şekilde Yusuf Aksu’da kendisini çok uzunca bir süre Maçka’daki apartman dairesine kapatmış, oranın dışına çıkmak kendisi için bir kâbus halini almıştır. (Doğanay, 2006: 101). Yusuf Aksu’nun Maçka’da bulunan görkemli dairesi Yunus Aksu ölmemişken ve bu daire kendisinin değilken Yunus Aksu’yla bu daireye gelir, bu dairede ansiklopedinin varlığı ve Yunus Aksu’nun varlığıyla mutlu olur. Yunus Aksu ölmeden önce bu mekân kapalı olduğu halde Yusuf Aksu için geniş mekândır. Yunus Aksu öldükten sonra buraya yerleşmesi ve Maçka Çarşambalarının düzenlenmesiyle gittikçe darlaşmış ve kahramanın bilinçlenmesini geciktirmiştir. Yusuf Aksu’nun “lokantalar döneminde” gittiği mekânlar da kahramanın sıkılmasına sebep olduğu ve bilinçlenmesine engel olduğu için dar mekânlardır. Yusuf Aksu’nun “İngiliz Dili” fakültesi ve sınıfı dar mekândır. Uluslararası Dilbilim Günleri’nde konuşma yaptığı mekân kahramanın sahte bir ün kazanmasına neden olduğu için dar mekândır. Yusuf Aksu’nun Cazibe Çelebi’den ayrıldıktan sonra tek başına sokağa çıkmayı alışkanlık haline getirdiği bir gün gittiği Maçka Parkı, beş yaşındaki Ercan adlı bir çocukla diyalogundan sonra somut olarak açık mekân olduğu halde başkisi için dar mekân olur. Yusuf Aksu kendisinin ve Refika Hanım’ın oturduğu Kartal Firuzağa’daki evin tapusunun Enis Bey’in üzerine olduğunu öğrenir, bu bilgi Yusuf Aksu’nun kimliğinin sahte olduğunu öğrenmesine neden olur, bu mekân Yusuf Aksu’nun sahte kimliğinin mekânı olduğu için dar mekândır. Cazibe Çelebi’nin evi Cazibe Çelebi Yusuf Aksu’yla burada ayrıldığı için dar mekândır. Ada gezintisine gittikleri mekân Cazibe Çelebi Yusuf Aksu’ya yüz vermediği için somut olarak açık olduğu halde kahraman için dar mekândır. Yusuf Aksu’nun gittiği son lokanta daveti (bu lokantada Amerikan Koleji’nden bir arkadaşıyla karşılaşır, kısa bir diyalogdan sonra Yusuf Aksu yıkılır ve bu davetlere katılmak istemediğini söyler.) Yunus Aksu’nun odası, arkadaşının ölüm döşegi olan yatak

bu odada olduğu için başkışı açısından romanın sonuna kadar dar mekândır.

4.2. Açık-Besleyici/Geniş Mekânlar

Roman, hikâye gibi anlatı türlerinde mekânsal açıklık, bireyin huzurlu olduğu, varlığını ortaya koyabildiği algıyla ilgilidir (Karabulut, 2017: 115). “Yalan” adlı romanda kahramanların psikolojik yönden huzurlu oldukları yerler geniş mekân özelliği gösterir. Yusuf Aksu küçükken annesiyle kazandibi ve tavuklu pilav yemek için gittiği Fatih’teki Huzur Muhallebisi, Amerikan Koleji Yusuf Aksu Yunus Aksu’yla burada tanıştığı için geniş mekândır. Bayram Beyaz ve Yusuf Aksu’nun Boğaz gezintisi sırasında geldikleri Rumelikavağı’nda yemek yedikleri mekân da bu gruba girer. Yusuf Aksu’nun dairelerinden olan “Saadet Apartmanı” doğal insanların bulunması ve insanların iç içe olmaları açısından geniş bir mekândır. Yusuf Aksu’nun Bayram Beyaz’a hediye ettiği kendi dairesinin altındaki daire de Yusuf Aksu ve Bayram Beyaz için (Bayram Beyaz Cemile’yle evlenir ve bu dairede yaşarlar) geniş mekân özelliği gösterir. Yusuf Aksu’nun “lokantalar döneminde” davet edildiği banka patronunun Boğaz sırtlarında bulunan dinlenme tesislerindeki bahçe hayatında hiç elma ağacı görmemiş olan Yusuf Aksu’nun az da olsa bilinçlenmesini sağladığı için açık mekândır. Yusuf Aksu’nun Bayram Beyaz ve dostlarıyla gittiği Sarıyer’deki küçük lokanta hepsi için bu mekâna gelmek küçük bir değişiklik olduğu için açık mekândır. Pervin Hanım’ın Kuzguncuk’taki yalısı ansiklopedi bolluğu nedeniyle Yusuf Aksu için geniş mekândır. Yusuf Aksu’nun bütün hayatını Beşinci Murat’a anlattığı, Beşinci Murat’ın Birleşmiş Milletler olarak adlandırdığı “Top Bodrum” da açık mekândır.

4.3. Nötr Mekânlar

Romanda herhangi bir işlevi olmayan mekânlardır. Yusuf Aksu’nun okul yıllarında annesiyle geçtiği mekânlar (Eminönü-Bebek otobüsünde gördüğü yapılar, semtler, bahçeler), Bayram Beyaz’ın çalıştığı gazete binası, Bayram Beyaz’ın Fatih’teki evi, Yusuf Aksu’nun yaşlı avukatı Münür Efendi’nin Karaköy’deki yazıhanesi. Yusuf Aksu’nun hanlarından birinde bulunan Zeynel Duman’ın yazıhanesi, Bayram Beyaz’ın Yusuf Aksu’yla Kızıl Tosbağasında (Bayram Beyaz’ın arabası) Boğaz gezintisi yaparken gördükleri mekânlar (Ortaköy, Arnavutköy, Bebek, Emirgan, Yeniköy, Tarabya, Büyükdere, Sarıyer).

5. Zaman

Tahkiyeye dayalı kurmaca metinlerin tümü zamana bağlıdır. Eser, zamansız düşünülemez. Zamana bağlılık zorunludur (Forster, 1982: 43). Anlatıda yazar mutlaka zamanla ilgili doğrudan veya dolaylı ifadeler kullanır. Zaman; roman, hikâye gibi türlerde farklı şekillerde görülen bir unsurdur. “Anlatma esasına bağlı edebi eserlerin incelenmesinde zaman problemi üzerinde durma zarureti vardır. Bu tarz eserlerin ilk vasfı itibari olmalarıdır, yani itibari bir âlemde meydana gelen hayat tezahürlerini anlatmalarıdır. Bu âlemde zamanın da itibari olması tabiidir” (Aktaş 2005:107). Bir romandaki zaman; romandaki metin içi zaman, romanın anlatma zamanı, romanın yayınlanma zamanı açısından incelenir.

Yalan romanında zaman kronolojik bir yapıdadır.

“Yusuf Aksu’nun annesi, okul yılları, alışkanlıkları, Yunus’la tanışmasına kadar hızla akmaktadır. Yusuf Aksu topluma ve insanlara karıştığı dönemlerde, zaman zor ve ağır ilerlemekte ancak ansiklopedilerle zaman daha çabuk geçmektedir. 15’li yaşlarda yaşamına giren Yunus Aksu ve onunla olan dostluğu esnasında da zaman mutlu zamanlardır, onun için hızla geçmektedir. Yunus kekeme olduğu için açıklamaları çok uzun sürmekte tüm arkadaşları bundan sıkılırken, Yusuf Aksu ona olan hayranlık ve bağlılığından ötürü zamanın nasıl geçtiğini bilmemektedir. Bu hızla akan zaman Yunus’un ölümüyle yine Yunus’tan önceki gibi rutin haline dönmekte ve Yusuf Aksu’nun dışında akmaya başlamaktadır” (Doğanay, 2006: 87).

Yalan romanındaki metin içi zaman (aktüel zaman) olarak tam bir tarih verilmez. Romanın başında Yusuf Aksu ilkökul öğrencisidir. Önyükünün sonuna doğru Yusuf aksu Uluslararası Dilbilim Günleri’ne katılır, ülendikten sonra gazeteler Yusuf Aksu hakkında yazılar yazar. “Kendine özgü yorumlarıyla ün salmış sağcı bir gazete, “Devlet dilbilimine karşı çıkan Yusuf Aksu susturuldu” başlıklı haberinde olayı oldukça yansız bir biçimde özetledikten sonra, Yusuf Aksu gibi “dünyaca ünlü” bir bilim adamının siyonistlerin oyununa gelmesinin üzücü olduğunu yazıyordu” (s. 85). Romandan alınan bu cümlelerden 1960’lı yıllar olduğu düşünülür. Önyükünün sonunda Yusuf Aksu 60 yaşlarındadır. Romanın sonunda Yusuf Aksu

öldüğünde 60 yaşın üstündedir. Romanda ay adları (şubat, mart, nisan), günler ve saatler (hafta sonu, sabahın üçü, ertesi gün, ertesi hafta, akşamın sekizi...) gibi zaman aralıkları da kullanılmıştır.

Romanın anlatma zamanı, Tahsin Yücel “Dünyanın Tüm Sabahlarını” okuduktan sonra gelişir. Yalanı ne kadar bir sürede yazdınız, yazım süreci içinde olaylar ve kişiler kafanızdaki ilk modele göre değişime uğradı mı? Dünyanın Tüm Sabahları’nı 1992 başlarında okumuştum, demek ki Yalan’la on yıl uğraştım. Ama bu on yıl içinde, hep Yalan’la uğraşmadım. Bu arada Büyük Söylencesi’ni, Komşular’ı yazdım, birkaç çeviri yaptım, birkaç da deneme kitabı yayımladım: örneğin Salaklık Üstüne Deneme, Yalan’dan önce yayımlandı, ama gerçekte Yalan’ın küçük kardeşidir. Ne olursa olsun, bu on yıl boyunca yüreğimin bir yanı hep Yalan’daydı (Yalan’daydı”, diyorum ya bu adda nerdeyse roman bittikten sonra karar kıldım; ilk düşündüğüm ad Usta’ydı). Gittikçe de karmalaşmaya başladı. İlk modele göre değişim sorununa gelince, evet, yazım işinin uzamasının ve araya başka çalışmaların girmesinin de gösterdiği gibi, bizim “yalancı”, “sahte” ya da “zoraki” dahi gittikçe daha bir derinlik ve karmaşıklık kazandı, çevresinde başka kişiler belirginleşti; daha da önemlisi, yalnızca sıradan bir kişinin dahi diye yüceltilmesini anlatmakla yetinmek söz konusu değildi artık; düşünsel bir bütünlük içinde, en azından anlatsal bir gerçekliği bulunan kişiler oluşturmaya çalıştım. Sonunda, sizin de söylediğiniz gibi, kapsamlı bir roman çıktı ortaya (Kavukçu, 2004: 8).

Yalan romanının ilk basımı 2002’dir. Yazar yaklaşık on yıl bu romanı yazıya geçirmekle (anlatmakla) uğraşmıştır.

6. Bakış Açısı ve Anlatıcı

Roman, hikâye gibi türlerde bakış açısı ve anlatıcı, yazarın yazma kabiliyetinin önemli bir parçasıdır. Çünkü yazarın herhangi bir olay, varlık, durum veya insan karşısında aldığı tavır, idrak etme gücü, dünya görüşü, hayat tecrübesi, kültürel yapısı, ruh hali vb. unsurlar bakış açısıyla ilgilidir.

“Bakış açısı, anlatma esasına bağlı metinlerde vaka zincirlerinin ve bu zincirin meydana gelmesinde kullanılan mekân, zaman, şahıs kadrosu gibi unsurların kim tarafından görüldüğü, idrak edildiği ve kim tarafından, kime nakledilmekte olduğu sorularına verilen cevaptan başka bir şey değildir” (Aktaş, 2005:8).

Roman yazarının veya anlatan kişinin hissetme, algılama ve ifade etme kabiliyeti, romanın bağlıdır. Gören kişinin baktığını anlama ve yorumlama yeteneği, görülen veya algılanan şeyin sunulması ile başka bir boyut kazanır. “Etrafımızda gördüğümüz nesne ve varlıklar bizim algılayıp yorumlayabildiğimiz kadar gerçeklik kazanır. Bu açıdan sanat, bir bakış açısı kazanımıdır” (Şahin, 2007: 3). “Yalan” adlı romanda anlatıcı, kişilerin hem iç dünyasını hem de dış dünyasını bilen hâkim bir anlatıcıdır. Romanın büyük bir kısmı hâkim bakış açısıyla⁸ yazılmıştır.

“Yusuf Aksu yıllar yılı, sık sık düşünmekle birlikte, hiçbir zaman doğru dürüst açıklamadı bu olanları, hiçbir zaman tam olarak anlayamadı, yeniden yaşamakla kaldı” (s. 24).

“Ertesi gün, gazetede, nerdeyse hiç uyumamış olmasına karşın, saymanlık konularında bile kafası eskisinden daha iyi çalışıyormuş gibi bir izlenim uyandı içinde” (s.237).

“Ancak, böyle zamanlarda bile, yalnız Cemile Hanım’ın değil, Bayram Beyaz’ın da Yusuf Aksu’yu tam olarak anladığı söylenemezdi” (s.225/15).

“Birkaç saat sonra, salonda, Cemile Hanım’la otururken de bu üç sözcük daracık bir odanın içinde dönüp dolaşıp cama çarpan bir sinek gibi ikide bir bilincine vurdu” (s.525).

Hâkim anlatıcı olan yazar, “dedi, söyledi, sordu, koydu, oldu...” gibi di’li geçmiş zaman kipini kullanır. Roman içinde roman tekniği vardır, Yusuf Aksu Budala’yı okur ve okuduğu roman üzerine Beşinci Murat’la konuşur. Yazar metin içi zamanda şimdiki zamanı

⁸ Roman sanatında “Tanrısal Bakış Açısı” (the omniscient point of view) nitelemesiyle yer alan “bakış açısı”, bir anlamda destandan romana intikal etmiş bir yöntemdir. Temel karakterleri itibariyle ‘her şeyi bilme’ esasına dayanan bu bakış açısı, yazara geniş imkânlar sunmaktadır. Böyle bir imkânla donatılmış (techiz edilmiş)figür, adeta ‘Tanrı gibi’ her şeyi bilir, görür, sezer; geçmiş ve gelecekte haberler verir. Kelimenin tam anlamıyla o, her şeyin üstünde ve her şeye hâkimdir. Böyle bir güç ve yetenekle donatılmış anlatıcı (the omniscient narrator), aslında gerçek dünyaya ait olan yazara, yarattığı kurmaca (gerçeksi) dünyada yer alan kahramanlarının duygu ve düşüncelerini sunma/anlatma yönünde geniş imkânlar sağlar (Tekin, 2014: 57-58).

(hal) kullanır, yer yer Yusuf Aksu'nun geçmişini hatırlamasını sağlasa da olayları şimdiki zaman dâhilinde anlatmıştır.

7. Dil ve Üslûp

Bir sanatçının üslûbu, onun dili kullanım şekliyle yakından ilgilidir. Edebi türlerin en önemli malzemesi olan dil, metindeki kullanım tarzıyla üslûbu oluşturur. “Metindeki söz varlığının zenginliği iletişim gücünün artmasına yardım eder. Dil ve üslûp bir edebi metinde yazar ile okuyucu arasındaki iletişimi sağlayan bütünlüktür” (Karabulut 2013: 19). Tahsin Yücel, Türkiye’de göstergebilimin ve öz Türkçeciliğin savunuculuğunu yapmıştır. Dil konusunda çok titiz olan yazar, “Yalan” adlı romanında da bu titizliğini göstermiştir. İlk dile dönmenin özlemini yaşayan, deyimleriyle, atasözleriyle, söz oyunlarıyla çocukluğunun dilini arayan yazar, bu eserinde sık sık günümüzün birçok sözlüğünde bile olmayan kelimelere yer vermiştir: yetke, us, virtüöz, utku, eprime, tansık, ikircilik, köylük, gizlem, itki... gibi kelimeler onun öz Türkçeye olan özlemini üslûbuna yansıttığının göstergesidir. Cemile aracılığıyla yöresel dil ve argonun, doğal dilin (kirlenmemiş, arı bir dil) yansımaları görürüz. Yusuf Aksu da dilin doğal olduğunu, Cemile’nin konuşmalarından, dilinden, tavırlarından anlar. Yusuf Aksu Cemile’nin dilinin, dildeki en az çaba yasasına uyum sağladığını düşünür. Yazar Cemile’yi öz Türkçeciliği ve dilin doğallığını yansıtan kişi olarak kurgulamıştır.

Tahsin Yücel entelektüel söylemle yazdığı çok katmanlı bir roman olan Yalan’da romancı, eleştirel, kuramcı kimliğinin bütün imkânlarını kullanarak doğal, akıcı, özgün bir üslup kullanmıştır. Yazar romanın bazı yerlerinde Yusuf Aksu yazacağı yerde Yunus Aksu yazmıştır, bu yerlerde yazım yanlışlığı yoktur yazarın bilinçli söyleminin ürünüdür. Yunus Aksu Yusuf Aksu özdeşleşmesinin en baskın olduğu Yusuf Aksu’nun tamamen Yunus Aksu olduğu bu kısımlarda kimliksizliğin ne kadar belirgin olduğunu göstermek için böyle bir söylem tasarlamıştır. (s.265, 345, 355, 391, 493, 494, 571). Romanın sonlarına kadar bu söylem kendini hissettirir; başkişinin bilinçlenme süreci uzar da uzar, ölümüyle diğer beninden kurtulur ve yalanını, kimliğini fark ederek Yusuf Aksu olarak ölür.

“Cemile Hanım ağzına tatsız bir şey almış gibi yüzünü buruşturdu. “Kırmasına kırarım da senin Bayram Erkek Cemile’sini nerede bulur o zaman?” dedi. Sözlerinin yerini bulup bulmadığını anlamak istemesine tek tek süzdü karşındakileri. “Evet, bir

şeycik kalmaz Cemile'den; iki şey gitti mi ara ki bulasın Cemile'yi.”

“O iki şey ne peki?”

“Biri kır dediğin dilim, biri de anamın evinin hep burnumda tüten kokusu.” (...) “Evet, böyle, diye mırıldandı. “Dilciler daha az çaba yasası deyip geçiyorlar, ama insanlar, dünyanın her yanında, hem de ayırımında bile olmadan, yitik dili arıyorlar, evet yitik dili” (s.486-487).

Romandan alıntılanan bu kısım, yazarın savunduğu düşünceleri özgün bir üslûpla anlattığının en belirgin yansımasıdır.

SONUÇ

Tahsin Yücel, Ferdinand de Saussure'un kuramının (göstergebilim) Türkiye'deki en önemli savunucularındandır. O, dilbilimle ilgili düşüncelerini birçok eserine de yansıtır. “Yalan” adlı romanında bu açık bir şekilde görülür. “Yalan” romanında evrensel bir olgu olan yalan, intihal (aşırma) hastalığının günümüz toplumunda hangi boyutlara ulaştığını eleştirel bir üslûpla anlatır. Bu romanda yazar, Yusuf Aksu kişiliğinde sadece alt kesimi değil, aydın geçinen sahte entelektüeli de eleştirir. Yalanın, aşırmanın, modern hayatın ritüelleri olan gazetelerin, hazır bilginin (ansiklopedi, günümüzde web ortamı) insanları doğallığından uzaklaştırarak alıklaştırdığını, insanların içinde bulunulan durumlarını sorgulaması gerektiğini hatırlatır.

Tahsin Yücel, birçok eserinde anlatıbilimin olanaklarından faydalanarak belli bir yaraya parmak basar. Romanlarındaki ülkü değerler öncülüğünde toplumun bilinçlenmesini sağlar. Bu eserinde ötekileşme (kimlik kargaşası), yüzeysellik, gösteriş, bilgiye karşı ilgisizlik, toplumun kabullendiği idolü kesintisiz şartsız kabullenme gibi konu ve temalara yer verir. Yazarın en dikkate değer yanlarından birisi olan üslûbunun inceliğini “Yalan” romanında görmek mümkündür. Şahıs kadrosunun geniş ve ilginçliği, birbiri ardınca sıralanan uzun cümle kurmadaki başarısı çok katmanlı olan bu romanın dikkate değer bir yapıt olmasını sağlamıştır.

Bu çalışmada, “Yalan” adlı roman, roman tekniği ve romanın unsurları açısından incelendi. Eser; konu, izlek, olay örgüsü, kişiler, zaman, mekân, bakış açısı ve anlatıcı, dil ve üslûp bakımından ele

alındı. Sonuçta, romanın muhteva ve yapı unsurları arasında ciddi bir uyum olduğu tespit edildi.

KAYNAKÇA

- Aktaş, Şerif (2015). *Anlatma Esasına Bağlı Edebi Metinlerin Tahlili*. Ankara: Kurgan Edebiyat Yayınları.
- Aktaş, Şerif (2005). *Roman Sanatı ve Roman İncelemesine Giriş*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Aktulum, Kubilay (2013). “Tahsin Yücel’in Yalan Adlı Romanında Yapısal Dilbilimin ve Göstergebilimin İzleri”. *Turkish Studies- International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Volume S.3, 8/13 Fall 2013*, 1-11.
- Aktulum, Kubilay (2014). “Tahsin Yücel’in Yalan Adlı Romanında Yazımsal Bir İzlek Olarak Aşırımacının Portresi”. *bilig, Kış 2014 / SAYI 68*, s.1-24.
- Azap, Samet (2013). “Ötelerden Ötelere Çağrı: Kassandra Damgası Romanında Yapı ve İzlek”. *A. Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi [TAED] 50*, Erzurum, s.91-102.
- Doğanay, Fatma (2006). *Tahsin Yücel’in Romanlarının Tema ve Yapı Bakımından İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ.
- Duruel, Nursel (2002). “Tahsin Yücel: Ben yazının, başka niteliklerinin yanında kendine özgü bir bilgilenme, bir yaşamı ve insanı tanıma yolu olduğuna inanırım”, *Varlık*, 70 (1138), Temmuz-2002, 45-49.
- Elnazik, Mehmet Emin (2007). *Tahsin Yücel’in Roman ve Öykülerinde Kişiler*, Yüksek Lisans Tezi, Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Van.
- Forster, E. M. (1982). *Roman Sanatı*. (çev. Ünal Aytür). İstanbul: Adam Yayınları.
- Gögercin, Ahmet (2015). “Tahsin Yücel’in ‘Yalan’ ve Gustave Flaubert’in ‘Boward ile Pécuchet’ Adlı Romanlarında Entelektüel Söylem ve ‘Entelektüel’in Sorunsallaştırılması”, [www. Ayk. gov. tr > uploads > 2015/01](http://www.Ayk.gov.tr/uploads/2015/01)

- Gündoğdu, Ayşe Eda (2012). “Metinlerarasılık Bağlamında Tahsin Yücel’in ‘Yalan’ Adlı Romanı”. Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic, Volume 7/4, Fall 2012, p. 1893-1903, ANKARA-TURKEY.
- Karabulut, Mustafa (2017). *Halide Edip Adıvar’ın ‘Sinekli Bakkal’ Romanında Mekân*, Romanda Mekân. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Karabulut, Mustafa (2013). “Roman Tekniği Bakımından Cengiz Aytmatov’un ‘Dişi Kurdun Rüyalari’ Romanı” Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, Kış-2013 Cilt:12 Sayı:43 (145-165), www.esosder.org
- Kavukçu, Cemil (2004), Roman İncelemesi: “Yalan”, Tahsin Yücel. (Özel Ege Lisesi), [http://www.egelisesi.k12.tr/dosyalar/editor/file/proje19\(3\).pdf](http://www.egelisesi.k12.tr/dosyalar/editor/file/proje19(3).pdf)
- Korkmaz, Ramazan (2002), “Romanda Dramatik Aksiyonu Sağlayan Değerlerin Görüntü Seviyeleri Üzerine Bazı Öneriler”, Scholarly Depht and Accuray, Ankara: Grafiker Yayınları.
- Korkmaz, Ramazan (2017). *Romanda Mekânın Poetiği*, Romanda Mekân. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Moran, Berna (2016), *Edebiyat Kuramları ve Eleştirisi*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Sağlık, Şaban (2002), “Kurmaca Aleminin Kurmaca Sözcüklerinden Romanda Zaman-Mekan-Tasvir”. Hece Türk Roman Özel Sayısı, S. 65/66/67, Mayıs Haziran Temmuz, s.130-163.
- Stevick, Philip (2004). *Roman Teorisi*. (Çev. Sevim Kantarcıoğlu), Ankara: Akçağ Yay.
- Şahin, Veysel (2007). “Roman Tekniği Bakımından Yaban”. e-Journal of New World Sciences Academy, S. 3, s.179-196, July, www.newwsa.com.
- Şahin, Veysel (2008). “Kurmaca Tekniği Bakımından Halide Edip Adıvar’ın “Handan” Romanı”, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, S.13-14, C.18, Sayı:2, Elazığ, S.99-126.

- Şahin, Veysel (2017a). *Halid Ziya Uşaklıgil'in 'Aşk-ı Memnu' Romanında Mekân-İnsan Diyalektiği*, Romanda Mekân. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Şahin, Veysel (2017b). *Tahsin Yücel ve Aykırı Öykülem*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Tekin, Mehmet (2014). *Roman Sanatı*. İstanbul: Ötüken Yayınları.
- Yaşar, Hüseyin; Nasır, Yunus (2017). "Bir Gençlik Romanı: Her Gece Bodrum Romanında Mekânın İşlevi". SOBİDER, Sosyal Bilimler Dergisi / The Journal of Social Science / Yıl: 4, Sayı: 18, Aralık 2017, s. 23-34.
- Yücel, Tahsin (tarih yok). *Yalan*, (2.Basım), İstanbul: Can Yayınları.